

RAAP België - Rapport 177

**Zevekotestraat 35
Aalbeke**

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek

Verslag van de Resultaten

Bureauonderzoek – 2017L96

Landschappelijk bodemonderzoek – 2018F62

Eke
2018

Colofon

Opdrachtgever: Dhr. Hervé Stichelbout
Bijstert 14
8511 Kortrijk - Aalbeke

Titel: Aalbeke – Zevekotestraat 35
Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Bureauonderzoek - 2017L96
Landschappelijk booronderzoek – 2018F62

Status: Definitief

Datum: 7 juni 2018

Auteur: Bram Vermeulen

Projectbegeleiding: Nele Vanholme

Projectcode: 2017L96 & 2018F62

Raapproject: AAZE-01

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Begoniastraat 43
9810 Eke
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2018

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	4
1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek (2017L96)	6
1.1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1.1 Administratieve gegevens	6
1.1.2 Aanleiding	8
1.1.3 Geplande ingreep	9
1.1.4 Archeologische voorkennis	11
1.1.5 Onderzoeksopdracht	11
1.1.6 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek	12
1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek	14
1.2.1 Geografische situering	14
1.2.2 Aardkundige gegevens	17
1.2.3 Archeologische gegevens	26
1.2.4 Historische gegevens	31
1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel	42
1.2.6 Zonering van het plangebied	45
1.2.7 Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst	46
2 Verslag van resultaten: landschappelijk booronderzoek (2018F62)	50
2.1 Beschrijvend gedeelte	50
2.1.1 Administratieve gegevens	50
2.1.2 Onderzoeksopdracht	50
2.1.3 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het landschappelijke booronderzoek	51
2.2 Assessmentrapport landschappelijk booronderzoek	53
2.2.1 Beschrijving van de aardkundige opbouw van het onderzochte gebied	53
2.2.2 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	55
2.2.3 Confrontatie met de resultaten van het bureauonderzoek	56
2.2.4 Archeologisch verwachtingsmodel	56
2.2.5 Beantwoording van de onderzoeksvragen	57
2.2.6 Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst	59
3 Bibliografie	60
3.1 Uitgegeven bronnen	60

3.2	Onuitgegeven bronnen.....	60
3.3	Geraadpleegde websites	60
4	Bijlages.....	62
	Bijlage 4: Geologisch en archeologisch kader	63
	Bijlage 5: Lijst van opgenomen figuren.....	64

Samenvatting

In opdracht van landmeter Johan Deneve heeft RAAP België een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van een perceel (480D) in Aalbeke, Kortrijk.

Het doel van dit onderzoek was na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Hierbij zijn gegevens verzameld over landschappelijke, archeologische en historisch context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed en welke maatregelen er dienen te worden genomen in functie van eventueel verder onderzoek van archeologische gegevens.

Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de dorpskern van Aalbeke, aan de zuidelijke grens van West-Vlaanderen. Het is gesitueerd aan de top van een zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug, afgedekt met vochtige leem, tussen de Leie in het westen en Schelde in het oosten. Ter hoogte van het plangebied worden de Tertiaire laag afgedekt door een dun Quartair dek van eolische sedimenten (nl. leem). Het plangebied ligt op de waterscheidingslijn tussen twee hydrografische bekkens, gesitueerd op de flanken van de heuvel. In de buurt van het plangebied bevinden zich een aantal waterlopen, die ontspringen bovenaan de heuvelrug. In de omgeving werden tal van losse vondsten uit de Steentijd, late middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen tijdens prospectie-onderzoek. Wat betreft archeologische structuren, sporen en/of vondsten uit de resterende perioden is er weinig informatie beschikbaar.

De landschappelijke locatie van het plangebied is uiterst geschikt voor zowel jager-verzamelaar- als landbouwgemeenschappen. De heuvelrug biedt een droge, uitgesproken woonplaats in de buurt van vruchtbare en lager gelegen valleigebieden. Voor deze periode van de Steentijd geldt er dus een positieve verwachting, al dient de invloed van landbouw sinds het einde van de 18de eeuw in rekening gebracht te worden. Ook voor landbouwers (vanaf het Neolithicum) is deze heuvelrug gunstig. Aangezien de ondergrond uit vochtige leem bestaat, zullen de heuvelflanken zich goed geleend hebben aan akkerbouw. Voor de tijdspanne vanaf het Neolithicum tot in de volle middeleeuwen heerst er dus een gunstige archeologische verwachting. Voor de Romeinse periode en volle middeleeuwen dient vermeld te worden dat bij recent onderzoek in het naburige Rollegem, er verschillende sporen aangetroffen werden. Er wordt verondersteld dat vanaf de late middeleeuwen de bewoning zich in de dorpskern zal vestigen, en in minder mate in het buitengebied.

Vermoedelijk wordt in de 16de-17de eeuw een hoeve opgetrokken. Deze wordt afgebroken tussen 1863 en 1883, waarna een nieuwe woning met loods opgetrokken werd (tussen 1948 en 1960). Voor de Nieuwe en Nieuwste Tijd zijn de verwachtingen, op funderingsresten van de hierboven vermelde hoeve na, laag.

Omwille van de landschappelijke locatie, in combinatie met archeologische kennis, kan besloten worden dat er een gunstig archeologisch potentieel geldt op archeologische relictten vanaf de Steentijd tot in de vroege middeleeuwen. Om de bodemopbouw en -gaafheid van het onderzoeksgebied te controleren, die cruciaal is voor de aanwezigheid van zowel artefactensites als

sporensites, werden na het bureauonderzoek een reeks landschappelijke boringen uitgezet. De resultaten van het landschappelijke bodemonderzoek gaven aan dat de leemafzettingen in het plangebied in elk geval deels onderhevig zijn geweest aan hellingsprocessen. Het is echter niet mogelijk de hellingsafzettingen te dateren. Daardoor is het niet zeker of en op welke diepte er archeologische resten of sporen voor kunnen komen in het te onderzoeken deel van het plangebied.

De archeologische verwachtingen die werden opgesteld in de bureaustudie werden over het algemeen aangehouden op basis van deze resultaten, vanwege de gunstige ligging van het plangebied. Echter voor artefacten-sites daterend uit de periode van jager-verzamelaars werd de verwachting sterk verlaagd, omdat er een grote kans is dat hellingsprocessen de eventueel aanwezige sites niet intact hebben gelaten. Aangezien het vooralsnog niet mogelijk is om alle vooropgestelde onderzoeksvragen in de archeologienota te beantwoorden en er dus geen concrete uitspraak gedaan kan worden omtrent de potentiële aanwezigheid van archeologische restanten in de bodem, dringt verder onderzoek zich op. Het betreft verder vooronderzoek met ingreep in de bodem, onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Deze maatregel zal verder toegelicht worden in het bijhorend ‘programma van maatregelen’.

1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek (2017L96)

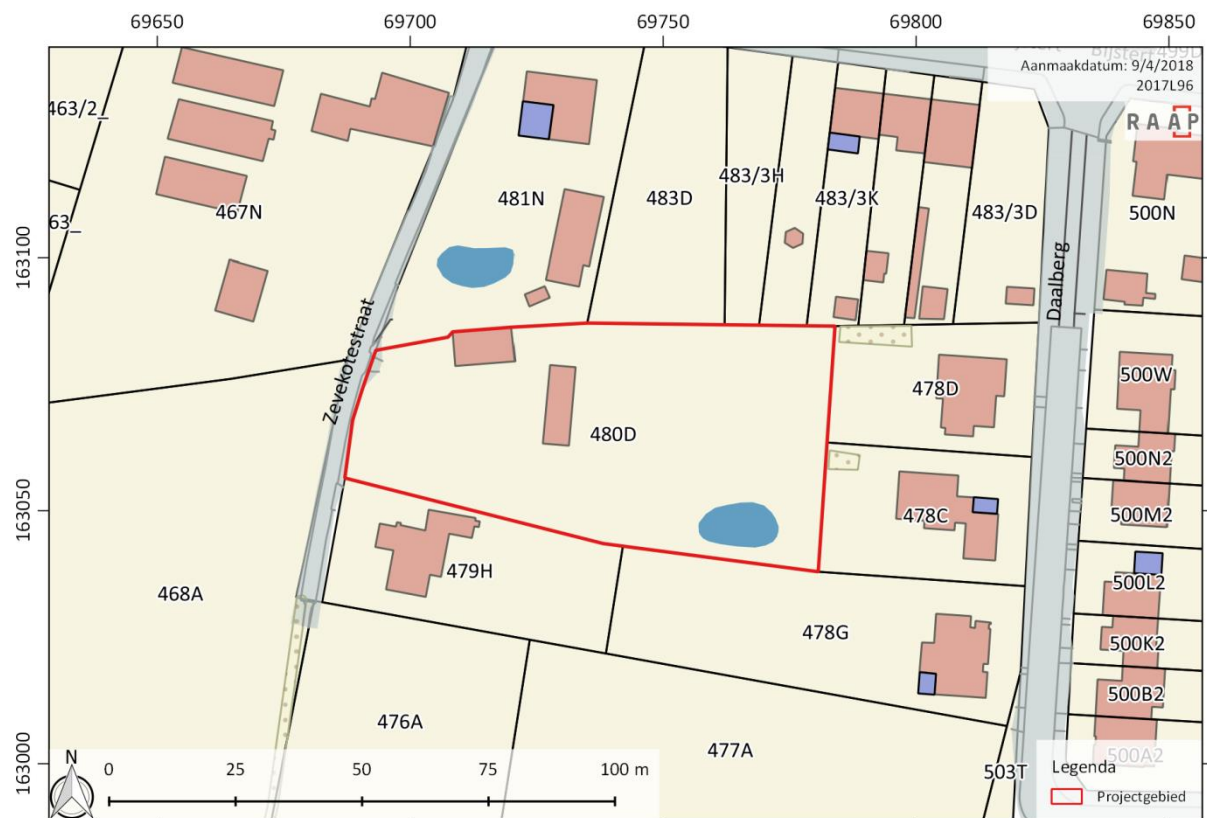
1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

- *Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed:* 2017L96
- *Type onderzoek:* bureauonderzoek
- *Onderzoekskader:* opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden
- *Opdrachtgever:* Dhr. Hervé Stichelbout
Bijstert 14
8511 Kortrijk - Aalbeke
- *Initiatiefnemer:* Landmeter Johan Deneve
Leopoldstraat 36
8550 Zwevegem
- *Erkend archeoloog:* RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)
- *Naam plangebied en/of toponiem:* Zevekotestraat 35
- *Adres:* Zevekotestraat 35
- *Deelgemeente:* Aalbeke
- *Gemeente:* Kortrijk
- *Provincie:* West-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens:*
 - Gemeente 8511 Kortrijk- Aalbeke
 - Afdeling 9
 - Sectie B
 - Perceel 840D
- *Inkleuring gewestplan:* Woongebied
- *Oppervlakte betrokken percelen:* 3.905 m²
- *Oppervlakte projectgebied:* 3.905 m²
- *Oppervlakte geplande bodemingrepen:* 3.905 m²
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y):*
 - zuidwest: X 69687 Y 163037.93
 - noordoost: X 69784 Y 163087.08

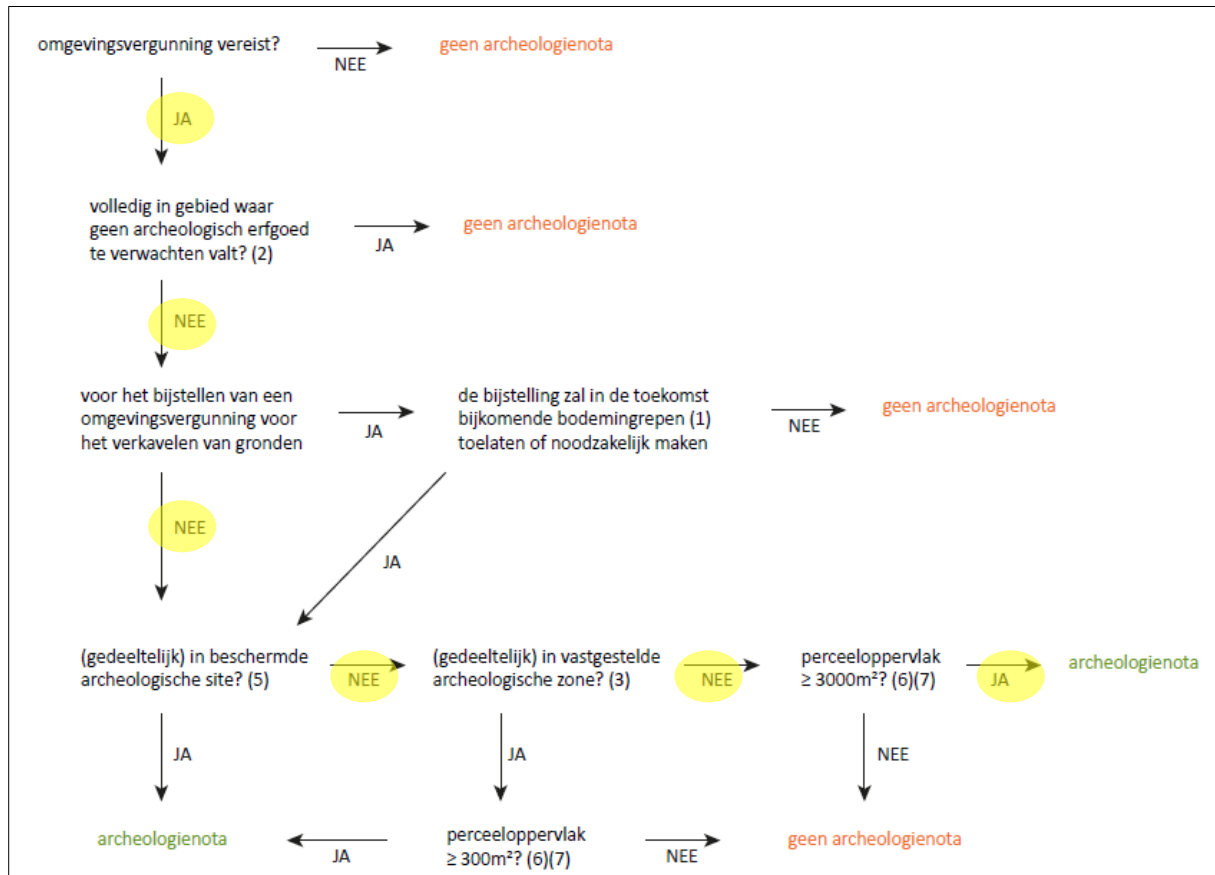

Figuur 1: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:4.000, bron: Openstreetmap).

1.1.2 Aanleiding

De aanleiding voor het opstellen van de archeologienota is het verkavelen van perceel 480D. Het huidige perceel wordt opgesplitst in twee nieuwe percelen.

Figuur 3: Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)

De geplande bodemingrepen zijn mogelijk bedreigend voor eventuele archeologische resten. Conform het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 dient bij verkavelingsaanvragen volledig gelegen buiten een archeologische vastgestelde een archeologienota te worden aangeleverd wanneer het totale perceelsoppervlak meer dan 3000 m² bedraagt. Het plangebied met een oppervlakte van ca. **3905 m²** overschrijdt de gestelde oppervlaktegrenzen waardoor het opstellen van een archeologienota noodzakelijk is.

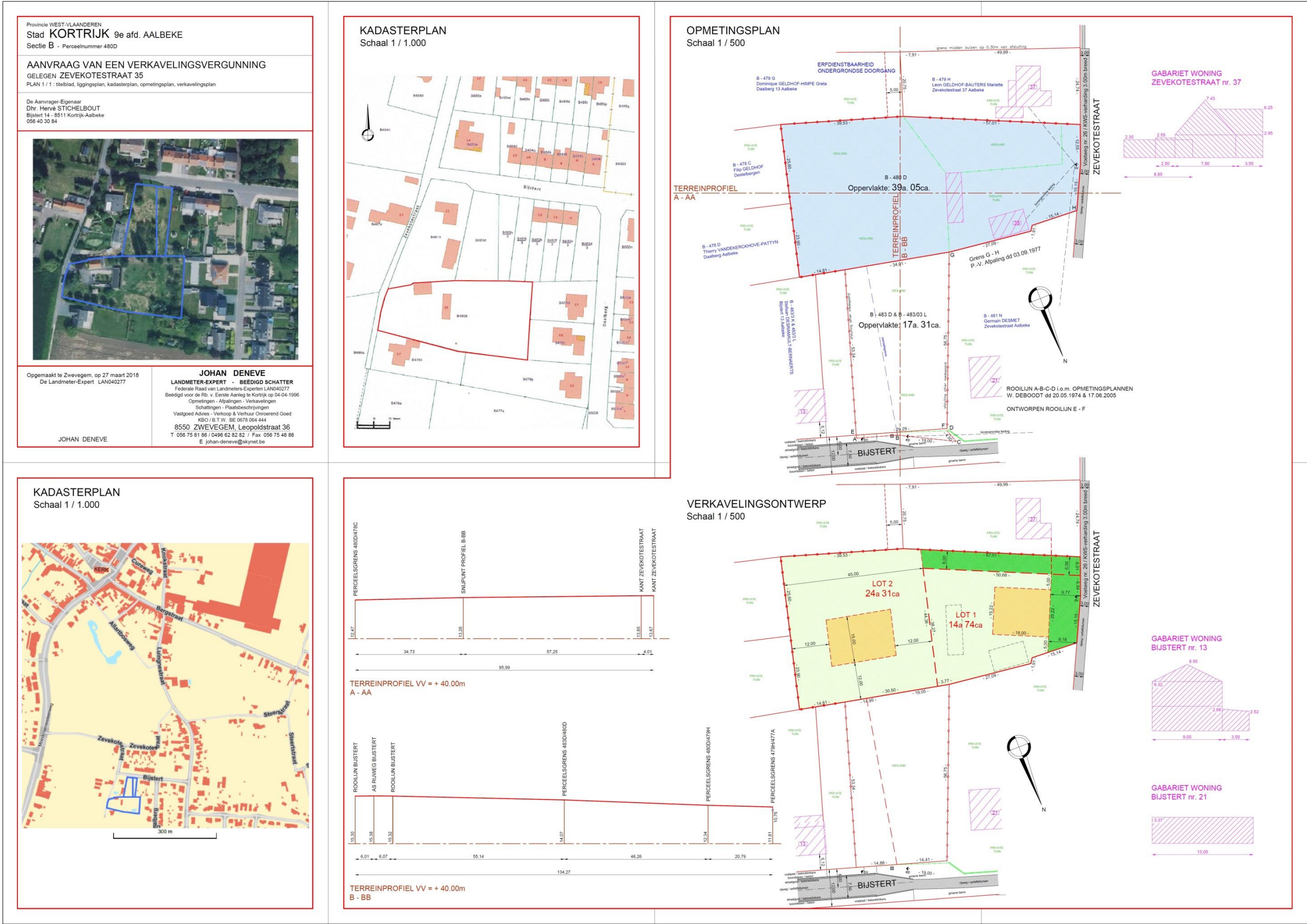
1.1.3 Geplande ingreep

Ter hoogte van de Zevekotestraat 35 in Aalbeke wordt het huidig perceel 480D verkaveld. Het huidige perceel zal opgesplitst in twee nieuwe percelen: een oostelijk en westelijk perceel. Op ieder perceel zal een nieuwe woning geplaatst worden (met eventueel een terras en bijkomende infrastructuur), alsook een regenwaterput en bijhorende riolering. Op het westelijke perceel zal verder ook een stuk wegenis aangelegd worden. Dit wordt de inrit van de verkaveling. Met betrekking tot de toekomstige woningen (meer specifiek de fundering), de riolering en wegenis zijn nog geen ontwerpplannen opgesteld. We moeten dus uitgaan van een totale verstoring van het terrein.

Figuur 4 betreft de plannen zoals verkregen van de opdrachtgever. Daaronder bevindt zich:

- Een liggingsplan
- Het kadasterplan op schaal 1:1.000
- Een opmetingsplan van het perceel op schaal 1:500
- Het verkavelingsontwerp op schaal 1:500
- Terreinprofielen A – AA en B – BB (uitgezet op het opmetingsplan)

Het liggingsplan geeft ook een indicatie weer van percelen 481N en 483D. Aanvankelijk behoorden beide percelen tot de geplande verkaveling. Echter, door de gemeente Kortrijk werd bepaald dat deze reeds aan een andere vergunning toegewezen zijn en dus niet opgenomen worden in de huidige verkavelingsaanvraag. De aanvraag en archeologienota beperkt zich dus tot uitsluitend perceel 480D.

Figuur 4: Liggingplan, kadasterplan, opmetingsplan, ontwerpplan en terreinprofielen van de geplande verkaveling (bron: Landmeter Johan Deneve).

1.1.4 Archeologische voorkennis

- Ter hoogte van het plangebied werd geen eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd.
- Het projectgebied is niet gesitueerd binnen één van de vastgestelde archeologische zones.¹
- Het plangebied ligt niet in een gebied zonder archeologisch erfgoed zoals deze zijn vastgesteld in het besluit van de administrateur-generaal van 19 oktober 2017.²
- Er zijn geen verstoorde zones aanwezig binnen de grenzen van het plangebied.

1.1.5 Onderzoeksopdracht

1.1.5.1 Doelstelling

Het doel van dit bureauonderzoek is na te gaan of er archeologisch erfgoed kan bewaard zijn in de bodem binnen de afbakening van het plangebied, wat de karakteristieken zijn en de bewaringstoestand is. Ook de waarde van de betreffende sporen dient te worden ingeschat. Eveneens wordt nagegaan in hoeverre de werken invloed zullen hebben op deze sporen.

Indien noodzakelijk wordt deze studie gevolgd door een vooronderzoek met en/of zonder ingreep in de bodem. Indien de resultaten van de bureaustudie voldoende informatie opleveren, of er geen vervolgetraject kan worden uitgevoerd voorafgaand het bekomen van de vergunning, zal een programma van maatregelen worden uitgeschreven met aanbevelen tot vervolgonderzoek, een archeologisch onderzoek of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*.

De specifieke doelstellingen binnen deze bureaustudie zijn:

- het bepalen van de genese van het landschap waarbinnen het betreffende plangebied zich bevindt
- het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid of kans tot aanwezigheid van archeologische resten binnen het plangebied
- het identificeren en waarderen van de archeologische sporen: hierbij wordt de aard, bewaringstoestand en hun ouderdom in kaart gebracht, en deze gewaardeerd in hun ruimere omgeving (zowel geografisch als historisch)
- het afbakenen van eventuele verstoorde zones
- de impact van de voorziene werken op het mogelijk archeologisch erfgoed inschatten
- indien dit noodzakelijk zou blijken, het aanbevelen tot verdere onderzoeksstrategieën en/of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*

1.1.5.2 Wetenschappelijke vraagstelling

In het kader van dit onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Zijn er reeds gekende archeologische gegevens binnen en in de omgeving van het plangebied?
- Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?
- Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/14546/bestanden/17721>

- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

1.1.5.3 *Randvoorwaarden*

Het onderzoek is uitgevoerd door een erkend archeoloog volgens de normen van de Code van Goede Praktijk.

1.1.6 *Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek*

Op basis van verschillende bronnen werd getracht inzicht te verkrijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en het gebruik van het projectgebied en zijn omgeving in de loop van de tijd. Daaraan gekoppeld wordt de archeologisch verwachting bepaald.

Het gebied bevindt zich in een zone die zich kenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing waardoor bij de bureaustudie er extra aandacht gaat naar de landschappelijk opbouw en het landgebruik. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan relevante aardkundige gegevens.³

Het bureauonderzoek kent de volgende onderdelen:

- Geografische situering en huidig bodemgebruik
- Aardkundige gegevens
- Archeologische gegevens
- Historische gegevens
- Bepalen van de archeologische verwachting
- Synthese en beantwoorden van de onderzoeksvragen

Hiervoor is bij dit onderzoek gebruik gemaakt van verschillende bronnen:

Voor de technische aspecten en de gegevens omtrent de werkzaamheden zijn de plannen en gegevens gehanteerd zoals ze zijn verkregen van Landmeter-Expert Johan Deneve. Deze zijn toegelicht door Johan Deneve.

De aardkundige gegevens (geologie, topografie, landschap en bodemkunde) werden bestudeerd aan de hand van kaarten. Het betreft meer in het bijzonder de topografische kaart, Tertiair- en Quartairgeologische kaarten, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart en het digitale terreinmodel Vlaanderen. De bodemkundige gegevens werden aangevuld met de informatie die beschikbaar gesteld wordt via de website Databank Ondergrond Vlaanderen.⁴ Het geologisch kader wordt weergegeven in bijlage 4.

³ Code van Goede praktijk (versie1.0), hoofdstuk 7.2.3, p. 49.

⁴ <https://dov.vlaanderen.be>

De CAI (Centraal Archeologische Inventaris)⁵ was de belangrijkste bron van informatie wat betreft het archeologisch kader waarbinnen het projectgebied wordt geplaatst. Er kon bijkomende informatie gevonden worden over eventueel recenter archeologisch onderzoek in de nabijheid van het plangebied. Het archeologisch kader in relatie tot de geologische periodes wordt weergegeven achteraan dit document. Daarnaast werd beroep gedaan op Tijs De Schacht, regiospecialist werkzaam voor Erfgoed Zuidwest.

Voor het onderzoek naar de algemene geschiedenis van Aalbeke werd gebruik gemaakt van uitgegeven en onuitgegeven bronnen, deze zijn terug te vinden in de literatuurlijst. Daarnaast werd ook beroep gedaan op de Inventaris Onroerend Erfgoed⁶. Verder werd er voor het historische luik historische kaarten en luchtfoto's geconsulteerd via zowel Geopunt als Cartesius⁷. Cartesius is een online databank die kaartmateriaal en luchtfoto's van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de KBR (Koninklijke Bibliotheek van België) en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bundelt.

Voor een groot aandeel van het kaartmateriaal werd de website Geopunt⁸ geraadpleegd. Geopunt is een centrale website die vrijwel alle bestaande geografische overheidsinformatie ontsluit. Zo werd voor het bekomen van de kadasterinformatie gebruik gemaakt van het Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen dat via deze weg door AGIV aangeboden wordt.

Voor het aanmaken van het kaartmateriaal werd het programma QGIS gebruikt, een geografisch informatiesysteem. In de mate van het mogelijke werd zoveel mogelijk van het relevante cartografische materiaal ingeladen in het programma om op deze manier zoveel mogelijk van het kaartmateriaal te genereren dat in deze bureaustudie gebruikt wordt. Hierbij werd telkens het projectgebied geprojecteerd of aangeduid op de onderliggende kaarten.

De studie van de hierboven vermelde bronnen gaf geen aanleiding tot een verder archiefonderzoek of het inwinnen van aanvullend wetenschappelijk advies.

⁵ <https://cai.onroenderfgoed.be>

⁶ <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

⁷ <http://www.cartesius.be>

⁸ <http://www.geopunt.be>

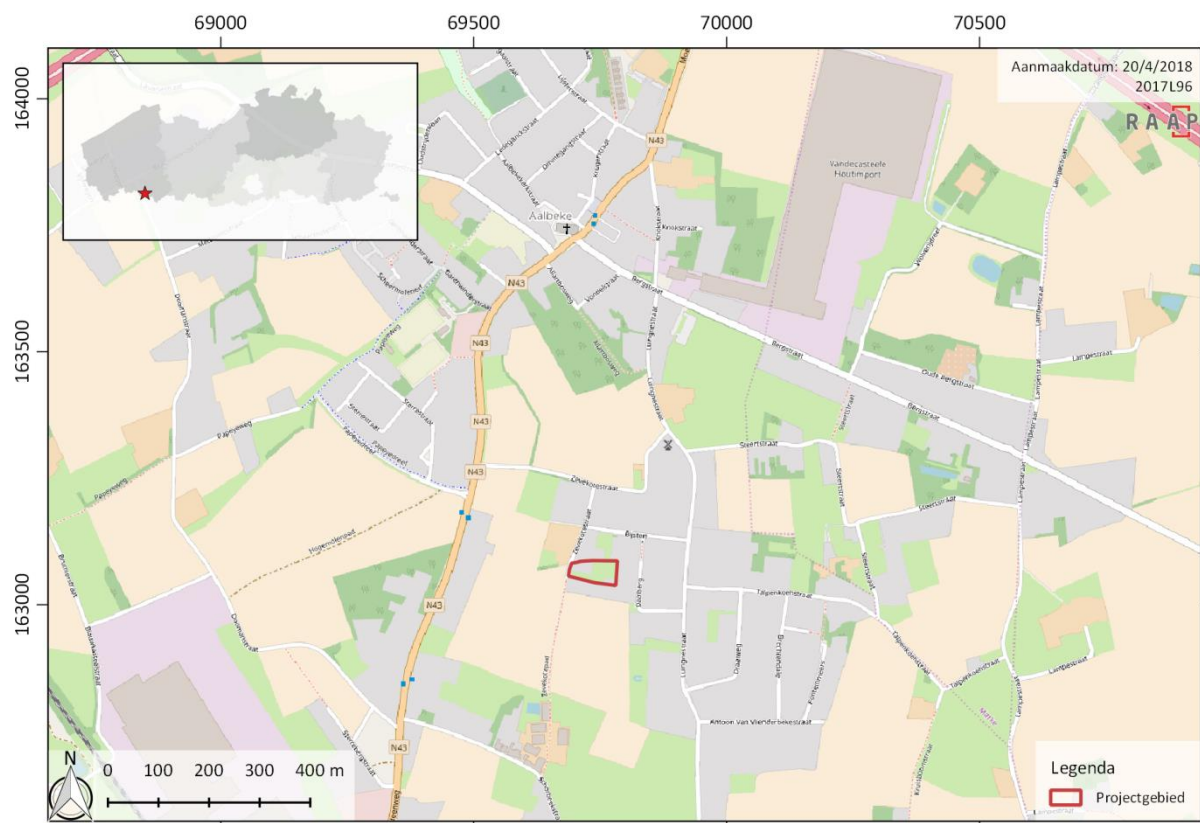
1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek

1.2.1 Geografische situering

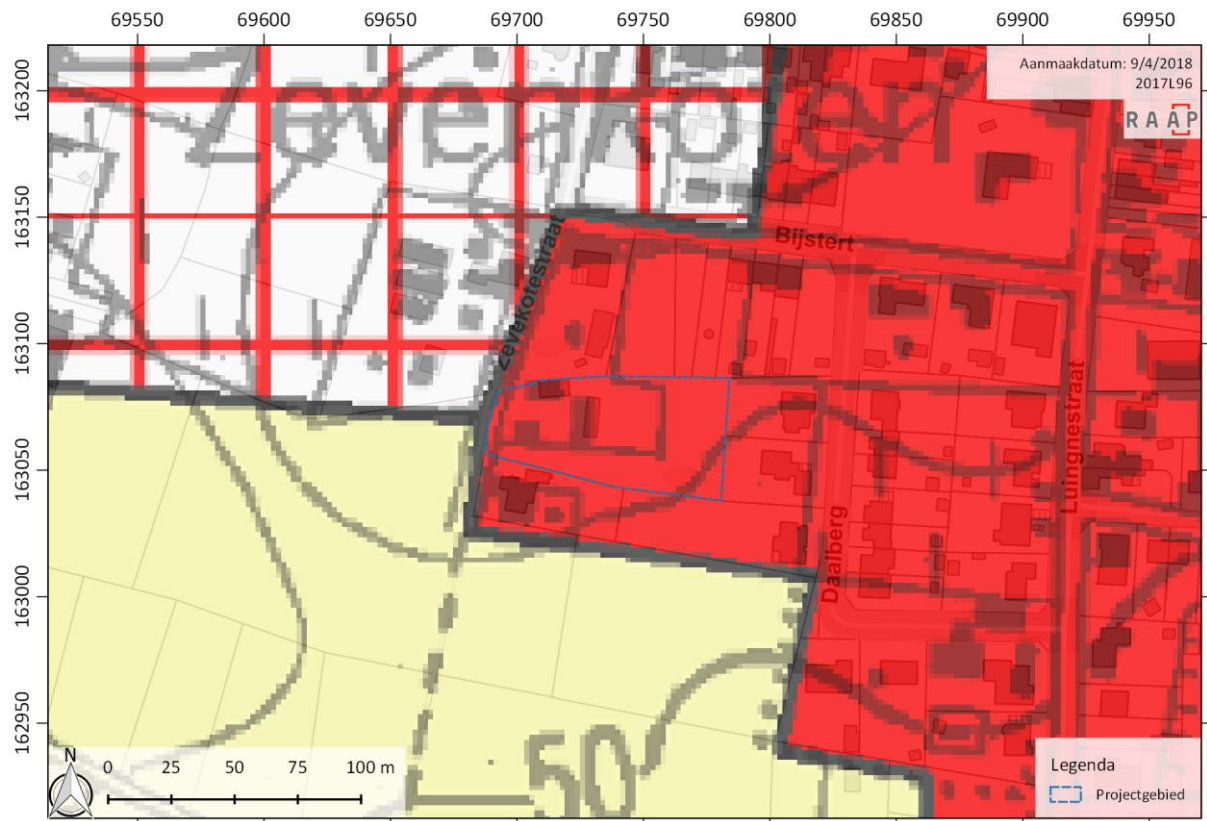
1.2.1.1 Ligging

Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de dorpskern van Aalbeke, een deelgemeente van Kortrijk in het uiterste zuiden van de provincie West-Vlaanderen. Aalbeke ligt ten zuidwesten van Kortrijk. De kerk van Aalbeke situeert zich ca. 650 meter ten noorden van het plangebied. Het projectgebied bevindt zich aan het zuidelijke uiteinde van de Zevekotestraat. Ten noorden van het plangebied, maar niet aangrenzend loopt de straat Bijstert en in het oosten Daalberg. De genoemde straten vormen het noordwestelijke gedeelte van een woonzone. Zo'n 200 meter westelijk van het plangebied situeert zich de Moeskroensesteenweg, die Kortrijk met Moeskroen verbindt.

Op het gewestplan van Kortrijk (9, sectie B) staat het plangebied, perceel 480D, volledig aangegeven als woongebied (code 0100 / kleurcode rood).

Figuur 5: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:15.000, bron: Openstreetmap).

Figuur 6: Projectie van het plangebied op het gewestplan (schaal 1:3.000, bron: AGIV, Provincie West-Vlaanderen – Gemeente Kortrijk).

1.2.1.2 Huidige situatie van het projectgebied

Het perceel bestaat momenteel uit zowel weiland (oostelijke en zuidelijke zone) als een bewoonde zone (noordwestelijke zone). Het betreft een woonhuis met verharde oprit, een loods in het oosten en een tuin (zie Figuur 7). Het woonhuis is onderkelderd, de bergplaats niet. Op het weiland staan enkele bomen. Een groot deel van de zuidelijke perceelsgrens is begrensd met een bomenrij. De bodembedekkingskaart (Figuur 8) ondersteunt deze informatie.

Figuur 7: Luchtfoto uit 2018 met indicatie van het plangebied (schaal 1:1.500, bron: AGIV).

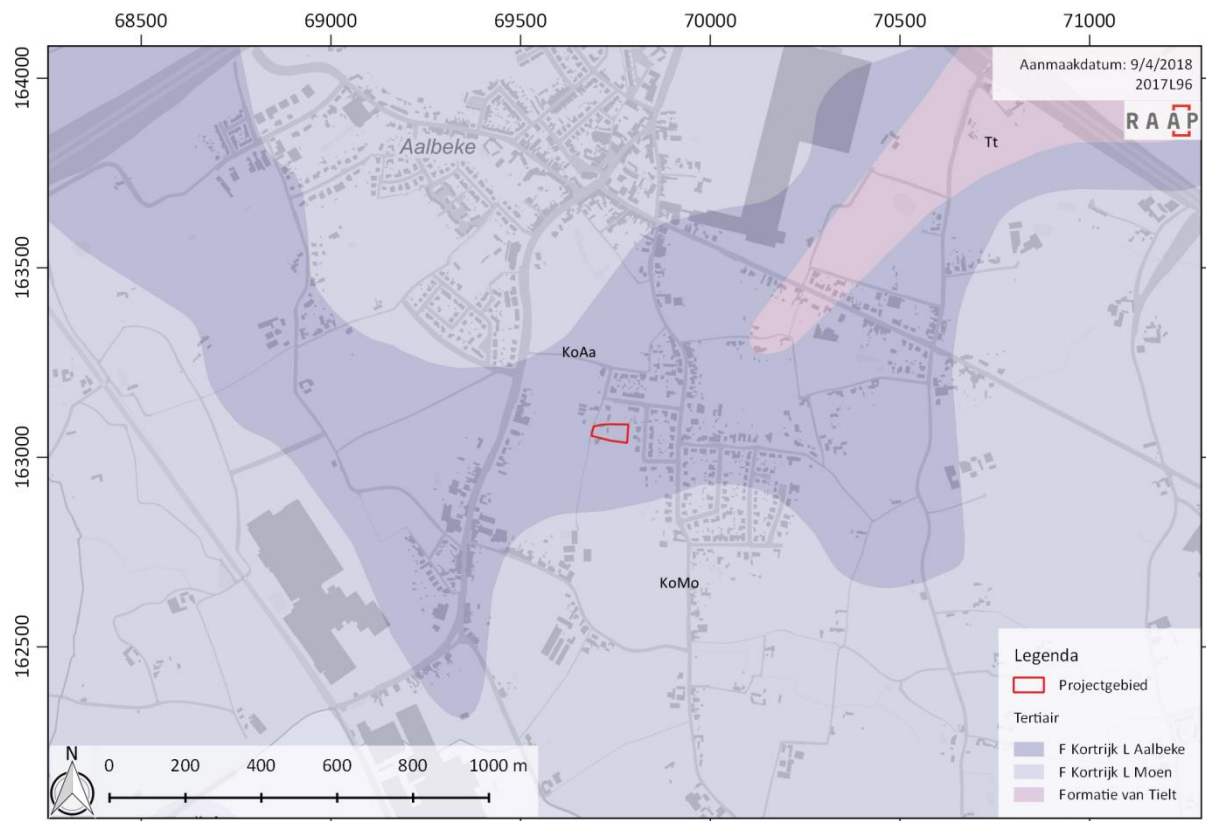
Figuur 8: Bodembbedekkingskaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:3.000, bron: AGIV).

1.2.2 Aardkundige gegevens

1.2.2.1 De Tertiairgeologische bodem

Het Tertiair is een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.⁹

De locatie van het plangebied bevindt zich op het Lid van Aalbeke, een onderdeel van de Formatie van Kortrijk. De Formatie van Kortrijk werd afgezet aan het begin van het Vroeg Eoceen, een periode die zich strekt van 54,8 tot 49 miljoen jaar geleden. Het Lid van Aalbeke is de meest recente afzetting behorende tot deze Formatie. Ze wordt voorafgegaan door het Lid van Moen (lichtpaarse kleur op Figuur 9). Ten noordoosten van het plangebied bevinden zich nog recentere afzettingen, behorende tot de Formatie van Tielt. De Formatie van Kortrijk is in essentie een mariene afzetting en bestaat voornamelijk uit kleiige sedimenten met weinig macrofossielen. Het bovenste lid, het Lid van Aalbeke, bestaat voornamelijk uit een donkergrijze tot blauwe fijnsiltige klei zonder zandfractie, die glimmers kan bevatten. Het is een homogeen pakket met een mariene oorsprong. AGIV, 2017; DOV, 2017

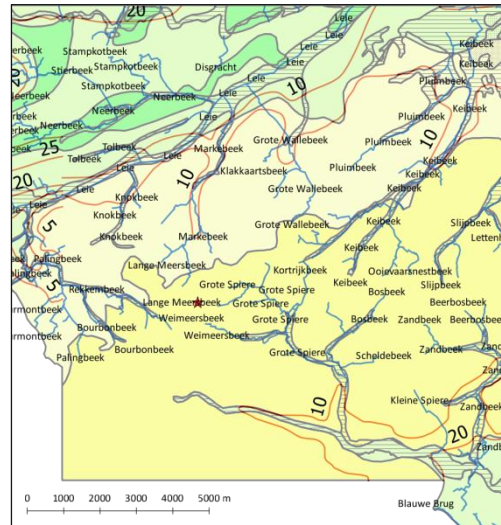
Figuur 9: Projectie van het plangebied op de Tertiair-geologische kaart (schaal 1:20.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

⁹ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale>

1.2.2.2 De Quartairgeologische bodem

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdsnedes (etages): het Pleistoceen en het Holoceen.

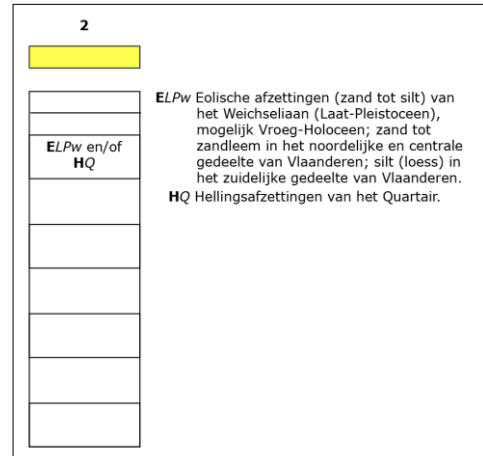
Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen.

Figuur 10: Uitsnede Quartairkaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:150.000, bron: DOV).

De jongste tijdsnede is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.¹⁰

De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.¹¹ Binnen het plangebied komt uitsluitend bodemtype 2 voor (zie Figuur 12). Dit bodemtype bevat uitsluitend eolische siltige afzettingen uit het Weichseliaan (116.000 tot 11.700 jaar geleden) en/of mogelijk Vroeg-Holoceen in combinatie met hellingsafzettingen uit de Quartaire periode.

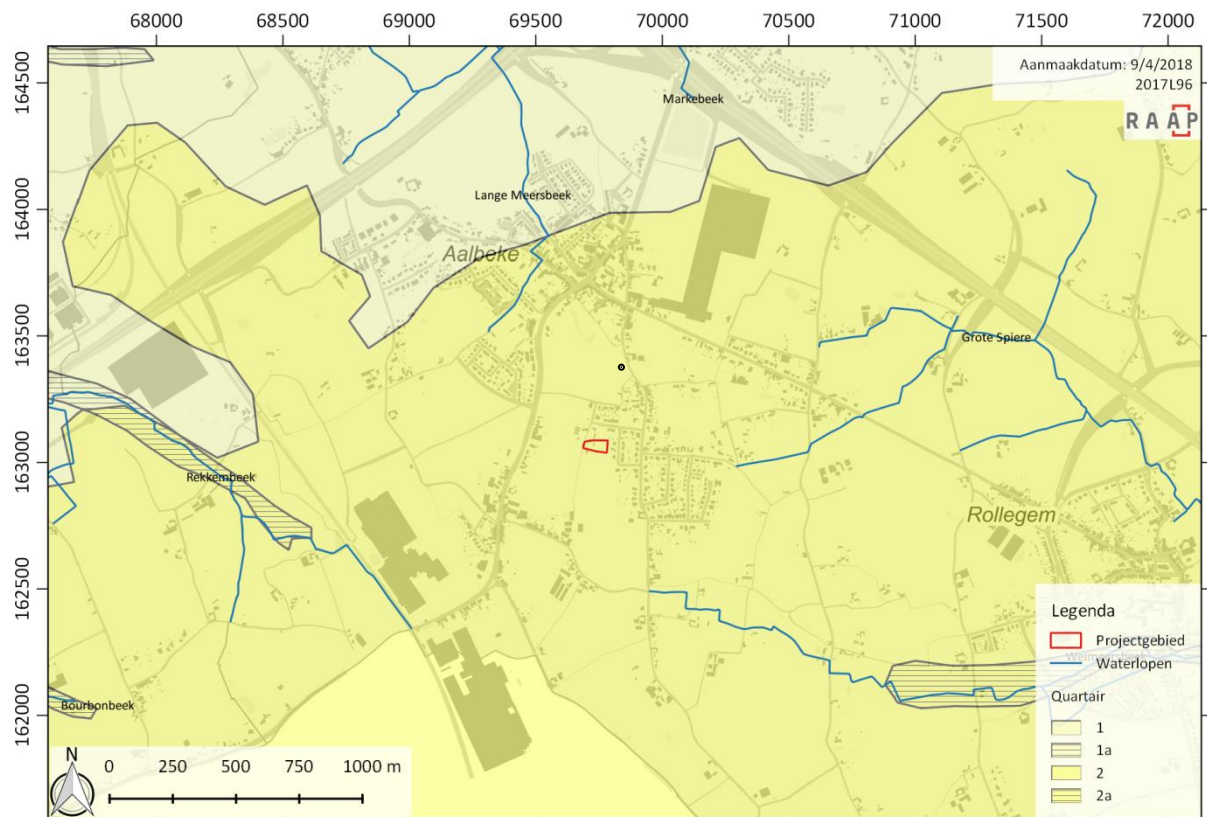
Figuur 11: Quartair bodemtype 2.

Volgens de isohypsen op de Quartaire kaart is de geschatte dikte van het Quartaire dek in deze omgeving, tussen Schelde en Leie ca. 10 meter. Daardoor lijkt het Tertiaire substraat in de omgeving van minder groot belang voor archeologisch onderzoek. Een DOV-boring aan de Luignestraat 37, uitgevoerd in 1995, wijst echter op een diepte van 2,5 meter van het Quartair, met daaronder het Lid van Aalbeke. Deze wordt met een zwarte stip aangegeven op Figuur 12. In de omgeving van het

¹⁰ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale>

¹¹ <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/3quartair50000.html>

plangebied is de Quartaire laag dus relatief dun. Gezien het reliëf is dit ook enigszins logisch. Aan de top van de heuvelrug zal de Quartaire dek dunner zijn dan aan de voet, in de meer vlakke zones. Het rapport van de uitgevoerde boring is terug te vinden in Bijlage 3.¹²

Figuur 12: Projectie van de contouren van het plangebied en de waterlopen op de Quartaire-geologische kaart. De besproken DOV-boring wordt weergegeven met zwarte stip (schaal 1:30.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

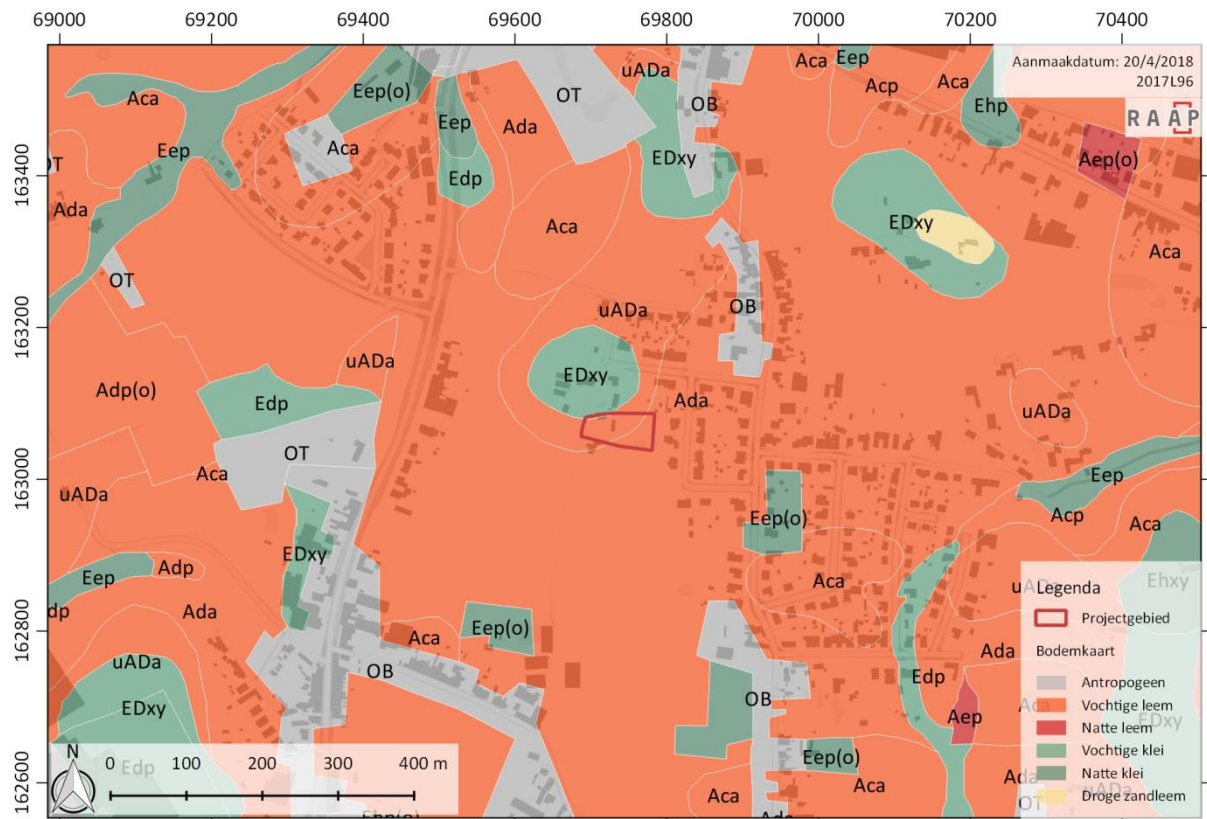
1.2.2.3 Bodemkundige gegevens

De bovenste meters (in dit geval 1,5 meter) van het Quartaire dek worden vaak ook omschreven als het bodemtype. De ondergrond van het plangebied bestaat voor het grootste deel uit vochtige leem die de bodemcode 'Ada' toegewezen kreeg. Hierbij gaat het om een sediment met textuurklasse leem (A..) met een draineringsklasse die matig nat, matig gleyig is (.d.) en een profielontwikkeling bevat met een textuur B-horizont (..a).¹³

Ten noordwesten van het plangebied, en deels overlappend ermee, bevindt zich een cirkelvormige zone van vochtige klei die gekarteerd staat als 'EDxy'. Het betreft kleigronden (E...), met matig droge/zwak gleyige tot matig natte/matig gleyige draineringsklasse (.D..), met niet bepaalde profielontwikkeling (..x.) en met moedermateriaal dat zwaarder wordt in de diepte (...y). JACOBS ET AL., 1999, p. 28–29.

¹² DOV Boring kb29d97w-B777

¹³ JACOBS ET AL., 1999, p. 21..

Figuur 13: Projectie van het plangebied op de bodemkaart (schaal 1:10.000, bron: DOV, Grootschalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

1.2.2.4 Geomorfologie

Een geomorfologische kaart is voor dit gebied niet beschikbaar, en wordt hier bijgevolg niet besproken. Kaartblad 29, waarin het plangebied zich situeert, wordt gedomineerd door twee grote rivieren: de Leie en de Schelde. Langsheen de Leie tekent zich een brede vlakte af, deze wordt door een steilrand gescheiden van haar huidige alluviale vlakte. Samen met de alluviale vlakte van de Schelde maken beide deel uit van de Vlaamse Vallei, die morfologisch gekenmerkt kan worden als een relatief vlak landschap. Het projectgebied bevindt zich in de zone tussen Schelde en Leie. Dit is een overwegend golvend landschap.¹⁴

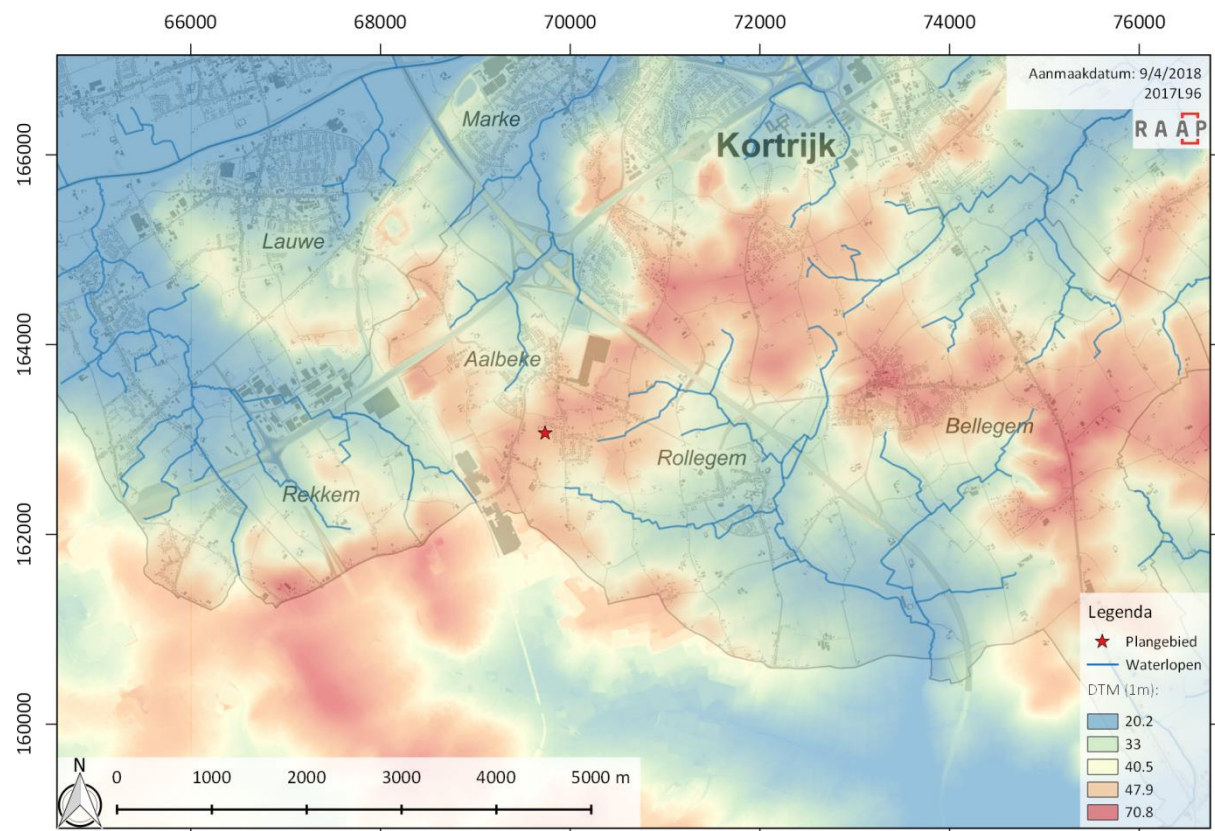
Uit de isohypsenkaart blijkt dat er een golvend landschap overheerst in de Vlaamse Ardennen, die zijn oorsprong vindt in het versneden Tertiaire oppervlak. Dit geldt ook voor het gebied tussen Leie en Schelde, waar het plangebied gelegen is. Ook hier loopt het huidige reliëf parallel met de top van het Tertiaire substraat voor wat de hoger gelegen arealen betreft. Er kan gesteld worden dat de morfologie het resultaat is van herhaaldelijke fluviatiele insnijdingen waar ook hellingsprocessen aan gekoppeld waren. Deze laatste zijn verantwoordelijk voor de asymmetrische morfologie wat betreft de Schelde- en Leievalleien. VAN RANST AND SYS, 2000, p. 281.

¹⁴ VAN RANST AND SYS, 2000, p. 225–229,276.

1.2.2.5 Topografie

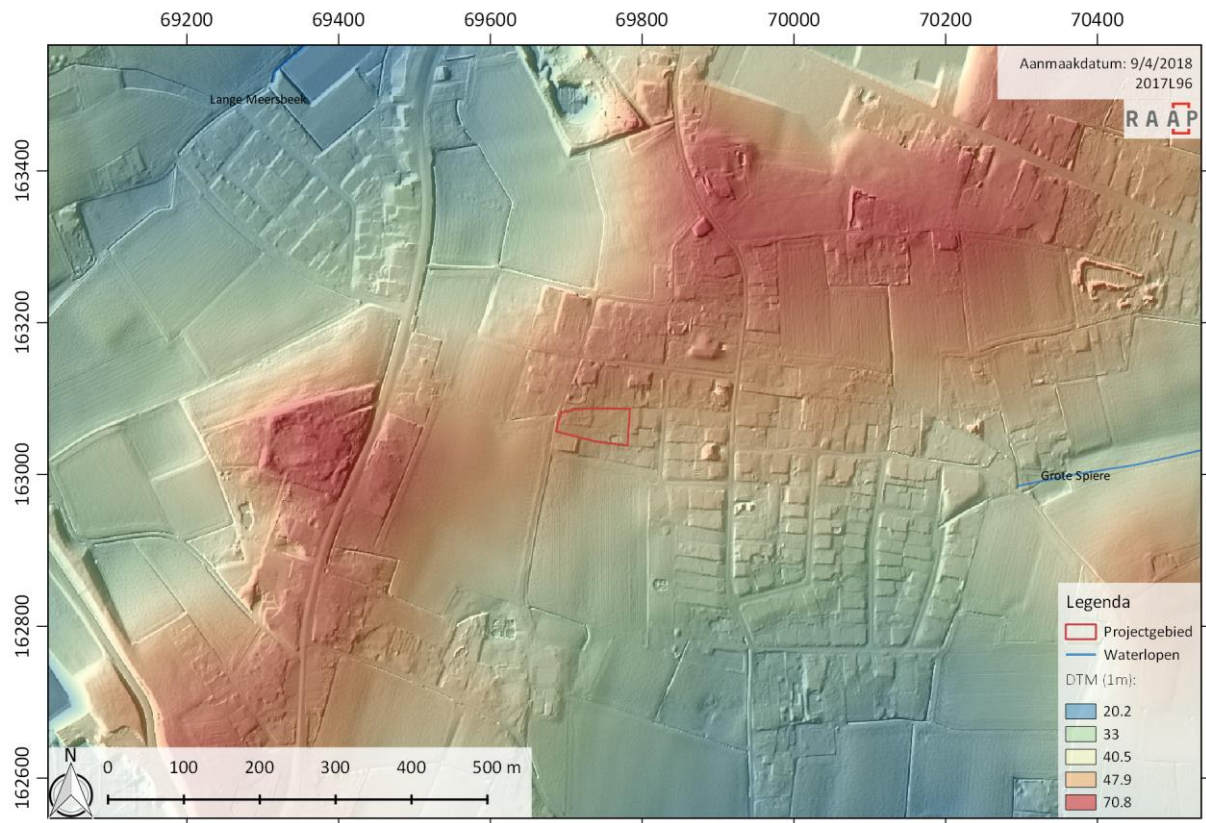
Het plangebied bevindt zich op een heuvelrug gelegen in het reliëfrijke gebied tussen de valleien van de Leie (in het noorden van Figuur 14) en de Schelde (zuidoosten, buiten de figuur). De valleien van de Schelde en Leie kenmerken zich door een vlak landschap, dat varieert tussen 10 en 20 meter +TAW. De heuvelachtige zone, waarin het plangebied zich bevindt, strekt zich uit van Moeskroen in het zuidwesten over Anzegem naar Kruishoutem toe. De hoogste delen van deze rug verlopen in het zuidwesten van Bellegem oostelijk naar Heestert toe om nadien af te buigen naar het noordoosten, richting Wortegem, dat zich op een hoogte van 85 meter +TAW bevindt.

Als gevolg van het reliëf van het bovenvlak van de Tertiaire formaties komen twee oost-west georiënteerde ruggen voor in het zuidelijke deel van Kaartblad 29 (Bellegem – Heestert en Mont-de-l'Enclus – Ronse (buiten het kaartgebied)) en twee noordoostgerichte ruggen in het noordelijke deel van het kaartblad (Sint-Eloois-Winkel – Lendeledede en Anzegem – Kruishoutem). Het plangebied bevindt zich op de heuvelrug die vanaf Moeskroen in noordoostelijke richting het zuiden van Kortrijk loopt om nadien een bocht te maken in zuidoostelijke richting naar Bellegem. Nadien zal, zoals hierboven vermeld, de rug zich verder aftakken naar Heestert. De hoogte op de desbetreffende rug schommelt rond de 48 m +TAW. Alle heuvelruggen in dit kaartblad zijn gelegen op een homogene ondergrond, opgebouwd uit een meer dan 70 meter dik pakket van kleiige silt en klei, behorend tot de Leden van Moen en Saint-Maur. De Formatie van Kortrijk vormt als het ware de onderbouw voor de overige geologische formaties, die het huidige reliëf bepaald hebben.¹⁵

Figuur 14: Weergave van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen op grote schaal (schaal 1:80.000, bron: AGIV).

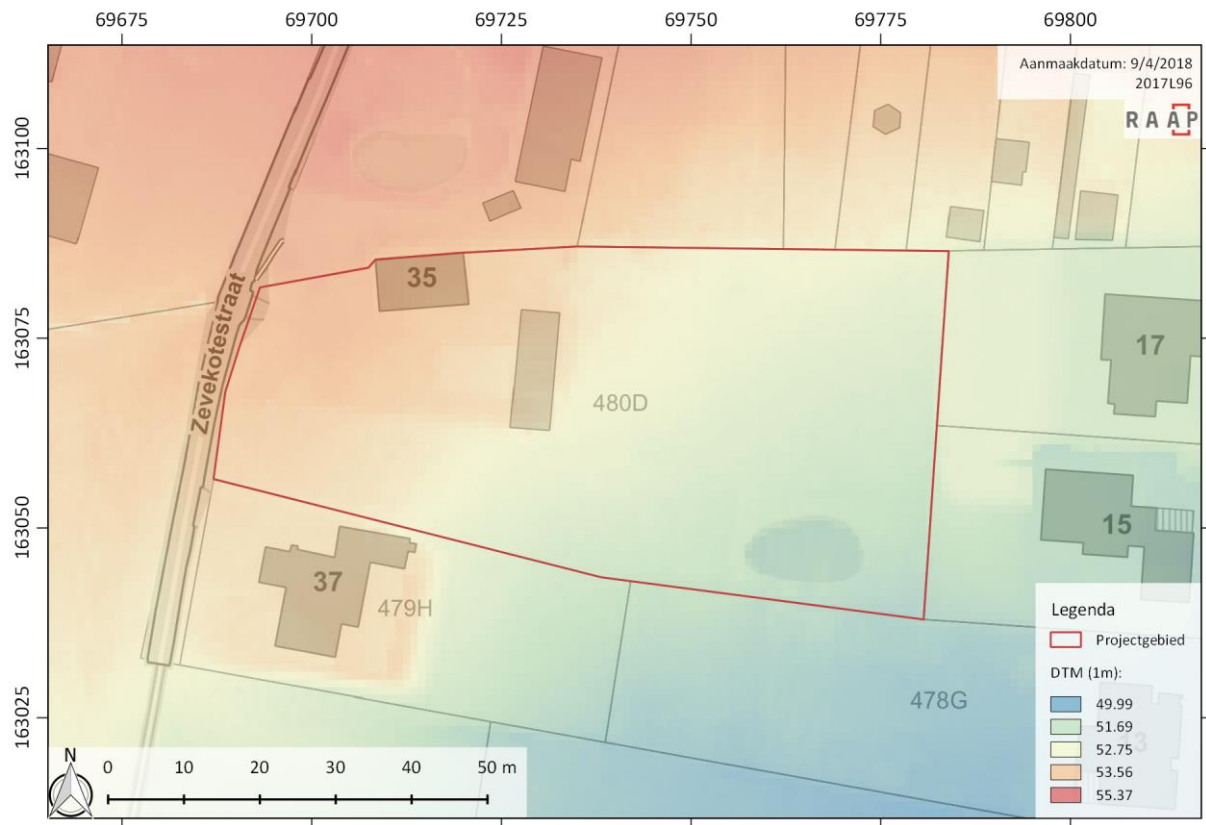
¹⁵ BOGEMANS, 2007, p. 4.

Figuur 15: Uitsnede van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen op kleinere schaal, met indicatie van het plangebied en toevoeging van een onderliggende *shadowmap* (schaal 1:15.000, bron: AGIV).

De toenemende hoogte van de ruggen gaat gepaard met het voorkomen van steeds jongere afzettingen aan het bovenvlak van het Tertiair, onder het dunne Quartair. Ter hoogte van het plangebied is dat het Lid van Aalbeke. Het huidige bovenvlak van het landschap vertegenwoordigt wel niet het oorspronkelijk reliëf van de aanwezige afzettingen, maar werd echter gevormd door insnijdingen van de aanwezige rivieren (meestal gedurende het Eemiaan).

Bovenstaande afbeelding (Figuur 15) geeft een meer gedetailleerde versie van het digitaal terreinmodel weer, met *shadowmap*. Deze figuur accentueert duidelijk de heuveltoppen in de omgeving van het plangebied. We merken op dat het plangebied wel degelijk bovenaan de heuveltop gelegen is, zij het iets meer aan de zuidelijke flank ervan. Ook op dit model wordt een hoogte aangegeven van ca. 47,9 m +TAW ter hoogte van het plangebied. Figuur 16 werd opgesteld om na te gaan of er sprake is van een microreliëf ter hoogte van het plangebied. Zoals eerder vastgesteld bevindt het plangebied zich aan de zuidelijke flank van de heuveltop. We zien op deze figuur dat de hoogtewaarden inderdaad afnemen in zuidoostelijke richting. In het westen/noordwesten van het plangebied bereiken de hoogtewaarden 53,5 m +TAW. De zuidoostelijke hoek is gelegen op 51,7. Over een afstand van ca. 94 meter wordt er dus een hoogteverschil van ca. 1,8 meter overwonnen. Er is dus sprake van een duidelijke hellingsgraad (1,9 %) op het terrein. Op de plannen van de opdrachtgever zijn tevens twee terreinprofielen opgetekend (zie Figuur 4).

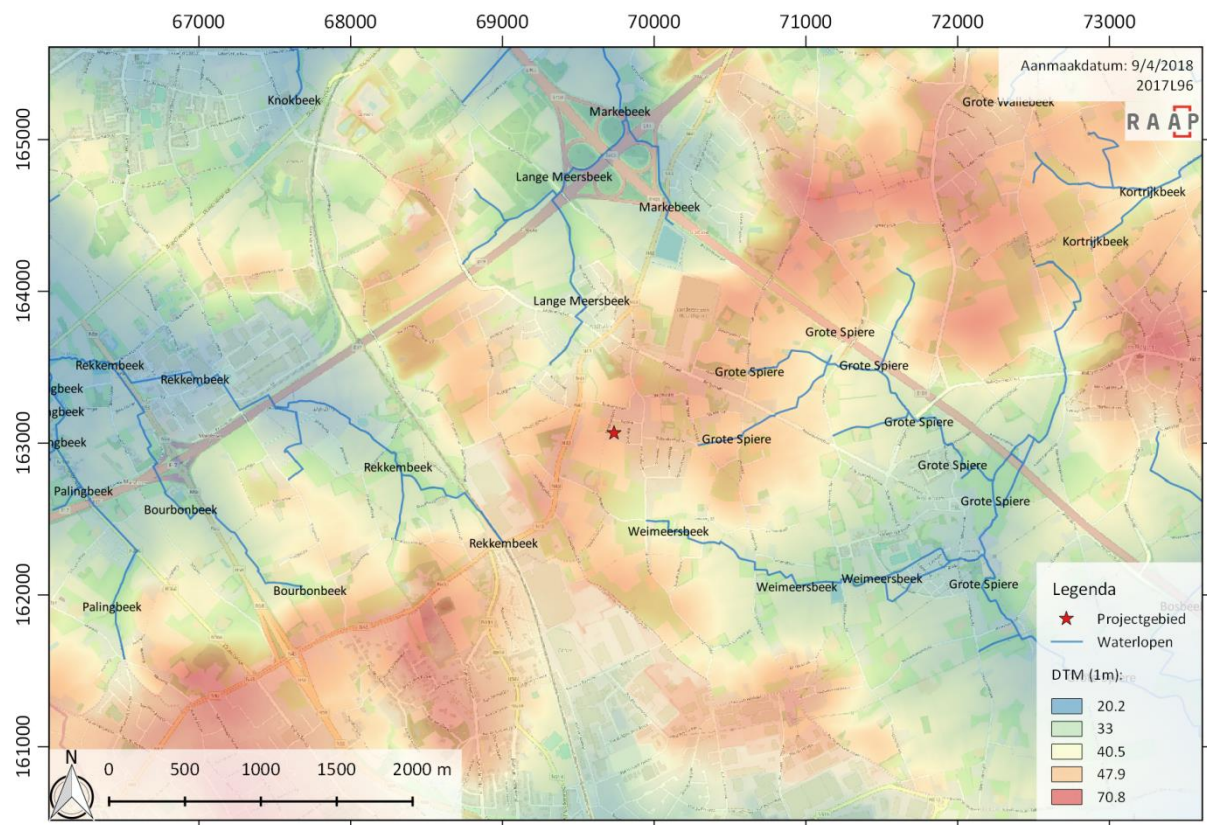

Figuur 16: Detailversie van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen ter hoogte van het plangebied (schaal 1:1.000, bron: AGIV).

1.2.2.6 Hydrografie

Op ca. 500 meter van het plangebied ontspringen drie waterlopen. Ten noordwesten van het plangebied betreft het de Lange Meersbeek, in het noordoosten een aftakking van de Grote Spiere en in het zuidoosten de Weimeersbeek. Zo'n 900 meter ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich de Rekkembeek. Al deze waterlopen draineren het plateau en vloeien naar lager gelegen gebieden in het landschap, om daar aan te sluiten op andere stromen.

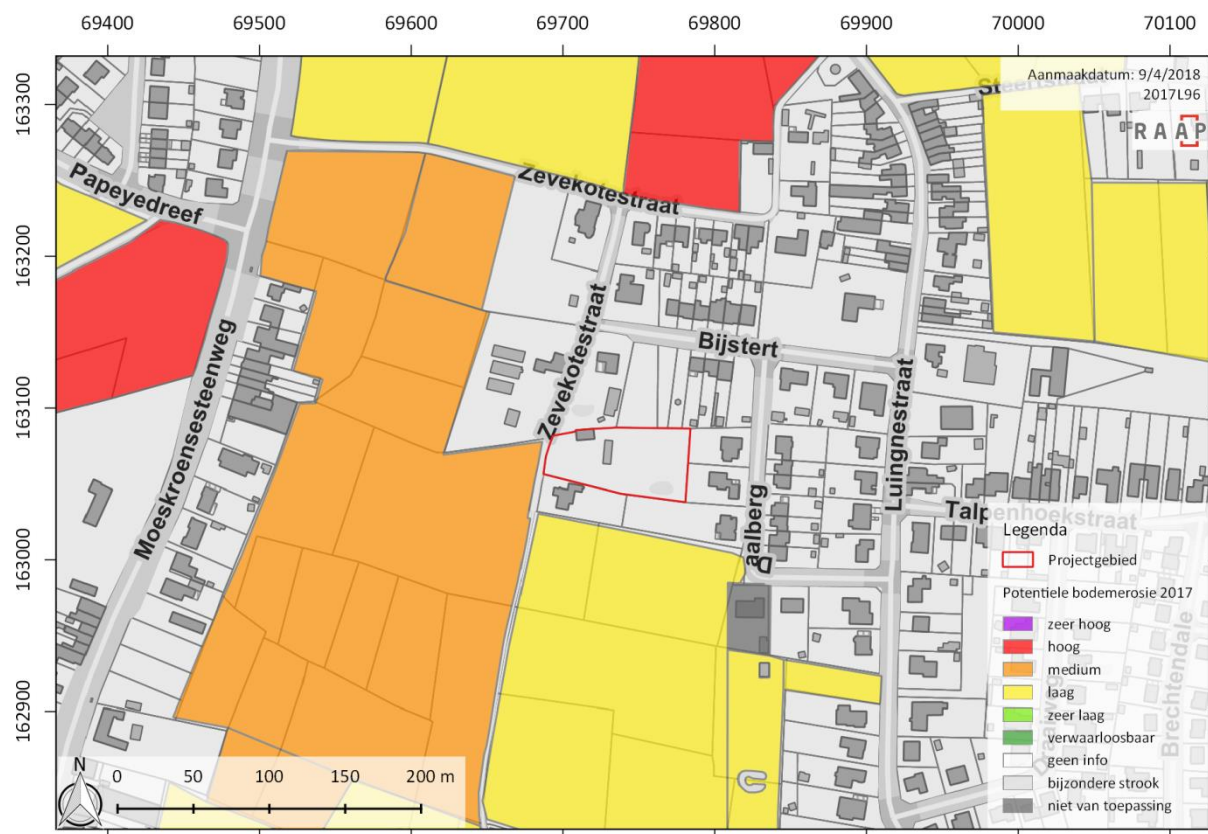
De Villaretkaart (1745-1748, zie infra) geeft aan dat er in de 18de eeuw een verbinding was tussen de Lange Meersbeek en de Weimeersbeek. De stroom die beide waterlopen verbond liep min of meer parallel met de huidige Zevekotestraat. Op de Villaretkaart doorkruist ze het plangebied van noord naar zuid. Deze stroom is niet meer zichtbaar op het kaartmateriaal vanaf de Ferrariskaart. Mogelijks gaat het dus om een fout of een gedempte/niet gekarteerde bovenloop van beide hydrografische bekken.

Figuur 17: Hydrografische kaart. Projectie van de waterlopen rondom het plangebied op het DTM en de topografische kaart (schaal 1:30.000, bron: VMM, AGIV, Openstreetmap).

1.2.2.7 Erosie

Op de potentiële bodemerosiekaart van 2016 is er geen informatie beschikbaar over het plangebied. De percelen in de omgeving bevatten een lage tot hoge kans op erosie, ten gevolge van door het bestaande reliëf.

Figuur 18: Projectie van het plangebied op de bodemerosiekaart uit 2016 (schaal 1:5.000, bron: DOV, Grootschalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).

1.2.3 Archeologische gegevens

1.2.3.1 Juridische gegevens

Uit raadpleging van het geoportaal van Onroerend Erfgoed¹⁶ blijkt het plangebied niet in een ‘gebied geen archeologie’ te liggen, noch in een ‘archeologische zone’.

1.2.3.2 Gegevens uit de Centrale Archeologische Inventaris

Figuur 19 geeft een overzicht van het aantal vindplaatsen (met ID-nummer) in een straal van ca. 1 kilometer rondom het plangebied. Het is duidelijk dat het voornamelijk gaat om sites uit de Steentijd, late middeleeuwen en Nieuwe Tijd en in mindere mate om Romeinse vindplaatsen. Inzake vindplaatsen behorende tot de metaaltijden of vroege/volle middeleeuwen zijn er geen indicaties aanwezig in de directe omgeving. Figuur 20 geeft een meer uitgebreide kijk op het landschap, het reliëf en de inplanting van vindplaatsen daarbinnen. Het is duidelijk dat de heuvelrug waarop het projectgebied zich bevindt, zeer aantrekkelijk geweest is voor menselijke bewoning en activiteit. En dat reeds vanaf de Steentijd. De meerderheid van de sites bevinden zich op de heuveltop en flanken. De densiteit neemt af naarmate we ons lager in de valleien begeven.

Omwille van de grote densiteit aan archeologische sites, zullen slechts de meest nabijgelegen sites bondig besproken worden. Van de overige sites zal een algemeen beeld geschetst worden.

▪ Steentijd

De meerderheid van de vindplaatsen in de omgeving van het plangebied kregen een ruime datering binnen de Steentijd, zonder verdere specificatie. Het betreft voornamelijk los vondstmateriaal (meestal uit silex) dat aangetroffen werd tijdens veldprospecties, uitgevoerd door Chris Vauterin in 1991 in het kader van een licentiaatsverhandeling aan de vakgroep Archeologie van de Universiteit Gent.¹⁷ Hierop volgend worden de geprospecteerde vondsten van de meest dichtbij gelegen akkers en weilanden kort opgelijst:

ID	Locatie	Artefact(en)
74160	Zevekotestraat	Onbepaald lithisch materiaal
74136	Moeskroensesteenweg	Afslagschabber in zwartgrijze, lichtgekleurde silex
74124	Papeyeweg	Kern in bruinzwarte, lichtgekleurde silex
74183	Papeyeweg	Steker op corticale afslag in witgepatineerde, grijsbruine, translucente silex
74181	Moeskroensesteenweg	Proximaal klingfragment in bruinzwarte, lichtgekleurde silex
73672	Steertstraat (Marke)	Onbepaald lithisch materiaal
74128	Luignestraat	Onbepaald lithisch materiaal
74127	Doomanstraat	Schabber in zwartgrijze silex

Het is duidelijk dat er zowel in de ruime als onmiddellijke omgeving rondom het plangebied een grote verspreiding aan vuurstenen artefacten aangetroffen is. Het merendeel van deze vondsten werden tijdens landbouwactiviteiten naar het oppervlak geploegd. De aanwezigheid van een dergelijke kwantiteit aan materiaal wijst op een hoge trefkans op steentijd-artefactensites in deze omgeving. Prospectie ter hoogte van het plangebied, met oog op het terugvinden van silexvondsten, is echter onmogelijk omwille van het huidige landgebruik (als weiland).

¹⁶ <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

¹⁷ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

▪ Metaaltijden

Zoals vermeld werden er in de directe omgeving van het plangebied (radius van ca. 1 kilometer) tot op heden geen vindplaatsen of sites uit de metaaltijden aangetroffen. Ook in een groter gebied (zie Figuur 20) zijn deze afwezig.

▪ Romeinse periode

In de omgeving van het plangebied komt slechts één Romeinse vindplaats voor. Aan de Bergstraat werd in 1962 een Romeinse afvalkuil aangetroffen bij het aanleggen van een kleiput (CAI ID 74303). In de afvalkuil werden een aantal aardewerkscherven aangetroffen, waaronder een fragment *Terra Sigilata*. Deze vondst staat mogelijk in verband met het gehucht Plavitout, bij Moeskroen, waar enkele brandrestengraven en Romeinse dakpannen aangetroffen werden. De context werd als Laat-Romeins gedateerd. Deze vondst wordt ook vermeld in het werk van Chris Vauterin.¹⁸

Verder verwijderd van het plangebied, aan de Molenkouter in Rollegem, werd in 2013 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert bvba (CAI ID 165815). De proefsleuven wezen op verschillende off-site fenomenen uit de Romeinse tijd en volle middeleeuwen, onder de vorm van kuilen en andere grondsporen.¹⁹

▪ Middeleeuwen

Daterend tot de vroege en volle middeleeuwen zijn er geen vindplaatsen bekend in de omgeving van het plangebied. Met betrekking tot de late middeleeuwen zijn er wel tal van vindplaatsen gekend. Wederom gaan een groot aantal van deze vindplaatsen terug op locaties waar artefacten aangetroffen werden tijdens veldprospecties. Ook dit materiaal werd opgenomen in de masterproef van Chris Vauterin. Enkel de meest nabij gelegen vindplaatsen worden kort belicht.

ID	Locatie	Artefact(en)
74135	Moeskroensesteenweg	Laat- en post-middeleeuwse scherven
74143	Moeskroensesteenweg	Post-middeleeuws aardewerk
74162	Papeyeweg	Laat- en post-middeleeuws aardewerk, grijs aardewerk

Aan de Moeskroensesteenweg werd via cartografisch onderzoek door Vauterin een omwalde hoeve met mogelijk vierkantig grondplan vastgesteld (ID 72887). De hoeve bevat 3 gebouwen en een toegang aan de oostzijde, te bereiken via een dreef. Aan de Brumierstraat werd een site met walgracht via historisch kaartmateriaal teruggevonden. Aan de zuidelijke zijde van de site is nog steeds puin terug te vinden, evenals 50 cm dikke muurresten en funderingen (ID 72885). In de dorpskern bevinden zich nog twee belangrijke laatmiddeleeuwse sites: een rechthoekige hoeve met walgracht aan de Moeskroensesteenweg (ID 74311) en de historische hoeve 'Jezuïetengoed' aan de Lauwsestraat (ID 72888).

▪ Nieuwe Tijd

Op de omgevende percelen werd ook tal van aardewerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Een aantal vindplaatsen hiervan worden hieronder opgelijst.

¹⁸ VAUTERIN, 1991.

¹⁹ VAN GOIDSENHOVEN, 2013.

ID	Locatie	Artefact(en)
74161	Moeskroensesteenweg	Post-middeleeuwse scherven
74160	Zevekotestraat	Post-middeleeuws aardewerk
74132	Fonteinmeers	Post-middeleeuws aardewerk
74129	Schorbeekstraat	Post-middeleeuws aardewerk
74126	Doomanstraat	Post-middeleeuws aardewerk
74134	Doomanstraat	Post-middeleeuws aardewerk
74125	Doomanstraat	16 ^{de} -eeuws en jonger materiaal

▪ Nieuwste Tijd

In de omgeving werden geen vindplaatsen uit de Nieuwste Tijd geattesteerd.

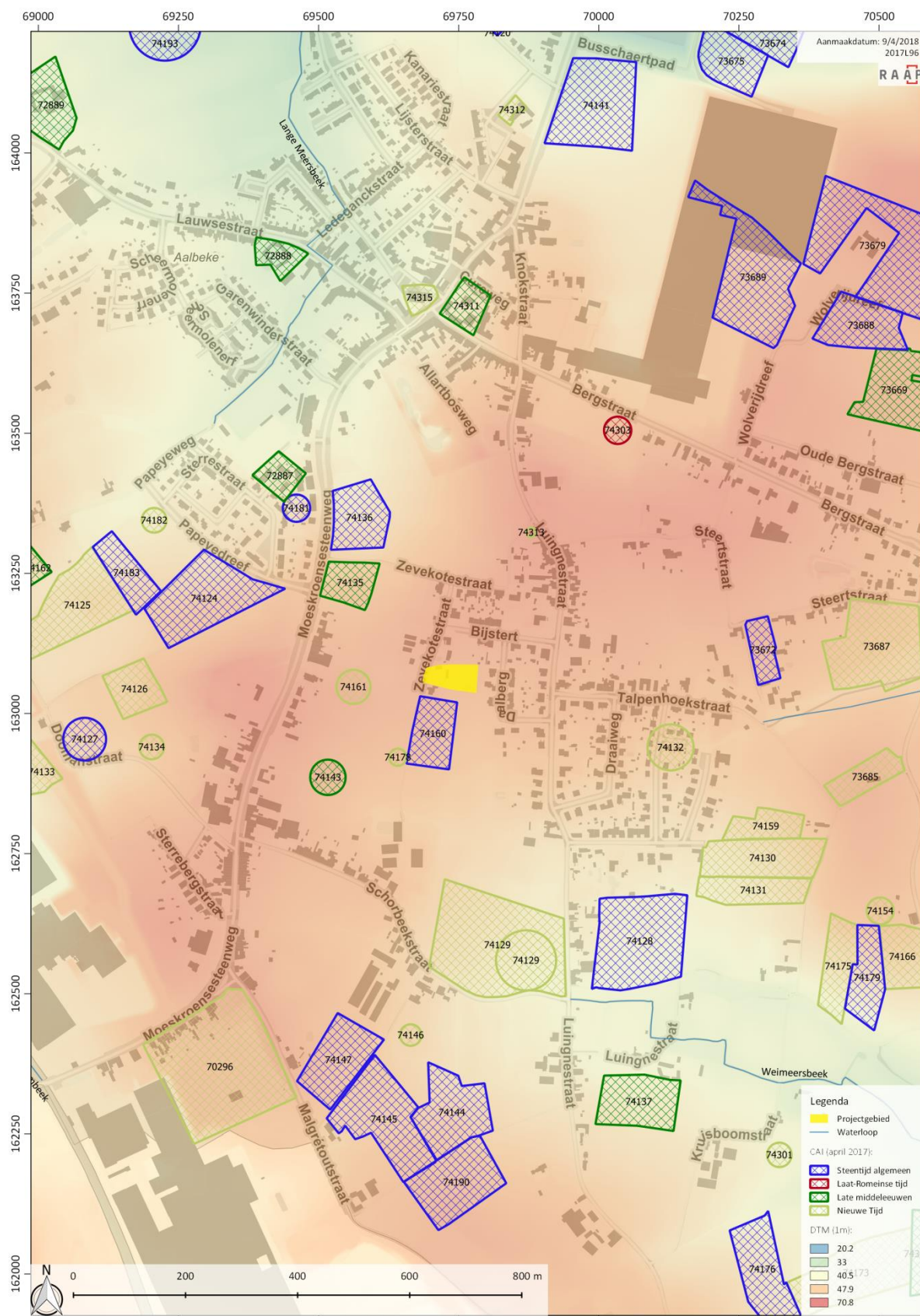
- ⇒ Samengevat kan er gesteld worden dat er in de omgeving van het plangebied voornamelijk artefacten uit de Steentijd, late middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangetroffen zijn tijdens een prospectiecampaagne begin jaren '90. Daarnaast werden tijdens cartografisch onderzoek ook verschillende laatmiddeleeuwse sites met walgracht of hoeves opgemerkt. Beide types onderzoeken, uitgevoerd in het kader van een masterproef, vertalen zich in het hoog aantal vindplaatsen in deze regio op de Centraal Archeologische Inventaris. De grote kwantiteit aan materiaal wijst op menselijke activiteit op deze heuvelrug vanaf de Steentijd.

1.2.3.3 Gegevens uit reeds uitgevoerd proefsleuvenonderzoek/archeologisch onderzoek

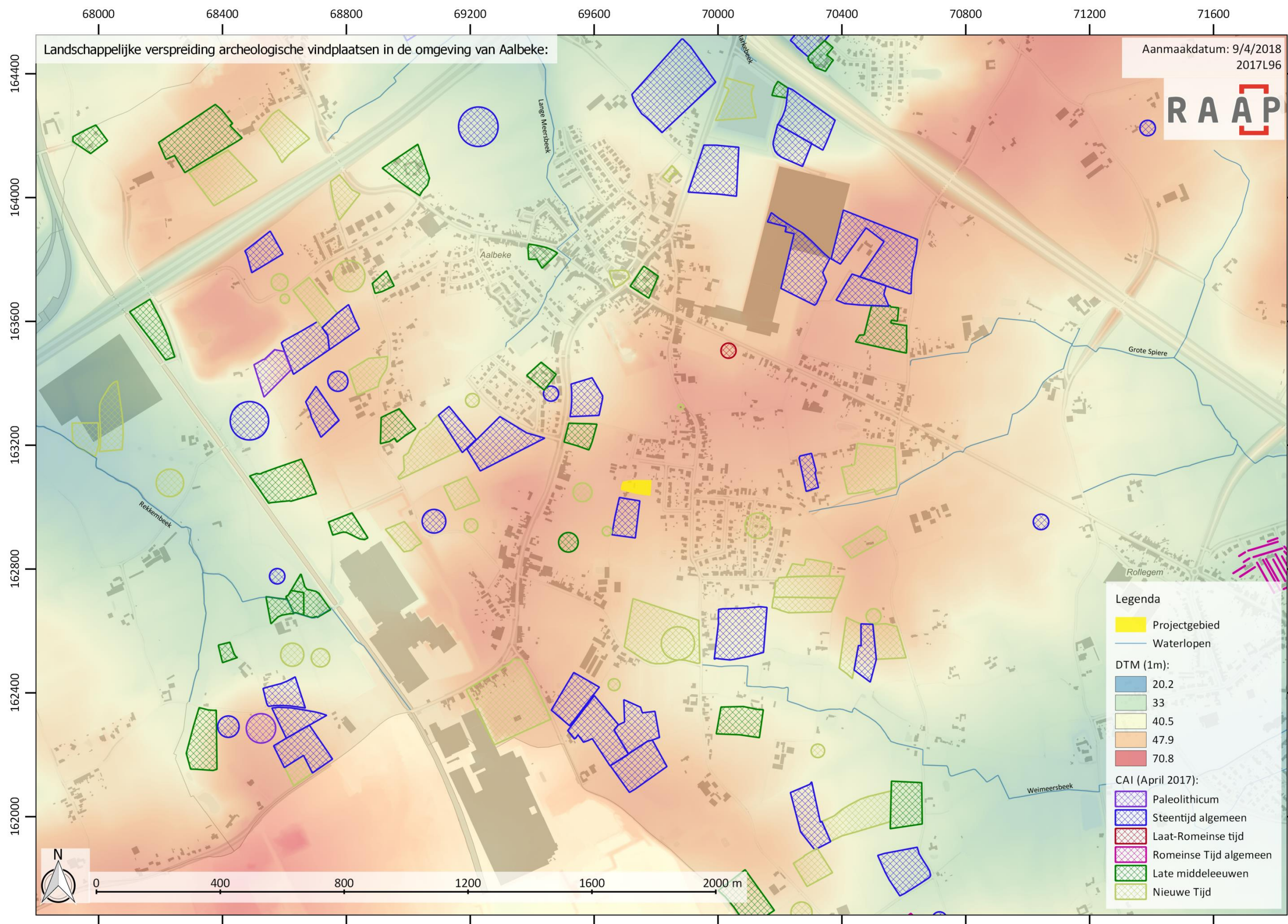
In een straal van een kilometer rondom het plangebied werd tot op heden geen archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Op grotere afstand werden reeds wel een aantal onderzoeken uitgevoerd. Zoals hierboven reeds aangehaald werd in 2013 in Rollegem door Ruben Willaert bvba een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Er werd geen verder onderzoek geadviseerd, aangezien het om *off-site* fenomenen bleek te gaan. Eind 2016 werd aan de Rollegemsestraat door Monument Vandekerckhove nv een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (projectcode 2016/407). Er werden een aantal kuilen, greppels en grachten aangesneden die mogelijk tot de Romeinse periode en volle middeleeuwen gedateerd kunnen worden. Dit terrein bevindt zich echter wel op ca. 2,5 km ten noordoosten van het plangebied.²⁰

Voor een aantal percelen in de directe omgeving van het plangebied werden in het verleden wel archeologienota's opgemaakt. Voor een perceel aan de Busschaertstraat werd een archeologienota opgesteld door ABO (ID 2728). Aan de Lampestraat werd een vooronderzoek (bureaustudie) uitgevoerd door Acke en Bracke bvba (ID 3065). Beide documenten brachten geen extra informatie aan het licht.

²⁰ APERS, 2016, rapport in voorbereiding.

Figuur 19: Projectie van de archeologische vindplaatsen (opgenomen in de CAI) uit de directe omgeving en waterlopen op het digitaal terreinmodel (schaal 1:8.000, bron: CAI, VMM, GRB, AGIV).

Figuur 20: Overzicht van de landschappelijke verspreiding van archeologische vindplaatsen (opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris) in de omgeving van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: CAI, AGIV, GRB, VMM).

1.2.4 Historische gegevens

1.2.4.1 Algemene geschiedenis en ontwikkeling van het dorp Aalbeke

De vroegste vermelding van Aalbeke in historische geschriften vond plaats omstreeks 1136. Vanaf dat jaar verscheen de term *Albeccam* in de 'Archives Nationales' van Parijs en het stadsarchief van Keulen. Vanaf 1147 wordt het toponiem *Albeca* gebruikt. Deze plaatsnaam is afkomstig van de Germaanse woorden *alha* ('eland') of *aëla* ('aal') en *baki* ('beek').²¹ *Ael* zou tevens een verwijzing kunnen zijn naar 'steen' en zou Aalbeek dus 'Steenbeek' betekenen. De vroegste vermelding van de parochie dateert uit 1211. Aalbeke behoorde tot het bisdom Doornik en de dekenij Kortrijk. Vanaf 1834 behoort het dorp tot het bisdom Brugge. De parochie was op feodaal gebied onderverdeeld in verschillende heerlijkheden. Het dorpscentrum en de oorspronkelijke kerk, die vermoedelijk driebeukig was en voorzien van een achzijdige toren, behoorde tot de heerlijkheid Aalbeke.²²

Vanaf het begin van de 16de eeuw komt Aalbeke in handen van de heren van Moeskroen. Omwille van de locatie van het dorp, op de weg naar Kortrijk, heeft Aalbeke vaak bezoek gekregen van Franse soldaten, onder meer in de weken die vooraf gingen aan de Guldensporenslag in 1302. Tijdens de godsdienstoorlogen in de 2de helft van de 16de eeuw wordt het dorp hevig beschadigd. Dit leidde toch een zware economische crisis. Ook in de Negenjarige oorlog (1688-1697) wordt Aalbeke, omwille van haar ligging tussen de Franse linies, zwaar getroffen. In 1794 wordt de parochiekerk een tweede keer vernietigd door Franse soldaten. Er wordt een noodkerk opgericht.²⁵

Vanaf 1850 start de industriële ontwikkeling. In deze periode wordt de spoorlijn Moeskroen – Kortrijk aangelegd. Er ontstaan industriële sectoren in Aalbeke, waar woonkernen rond ontstaan. Tot begin 1950 behoudt het dorp desalniettemin een sterk agrarisch uitzicht. In 1967 wordt de dorpskern verbreed en breidt de bewoning zich uit. Rond de Moeskroensesteenweg, Bergstraat en Lauwsestraat neemt de bewoning toe. Voorheen bleef het oude stratenpatroon behouden.²⁵

1.2.4.2 De middeleeuwse ontginningen in Binnen-Vlaanderen

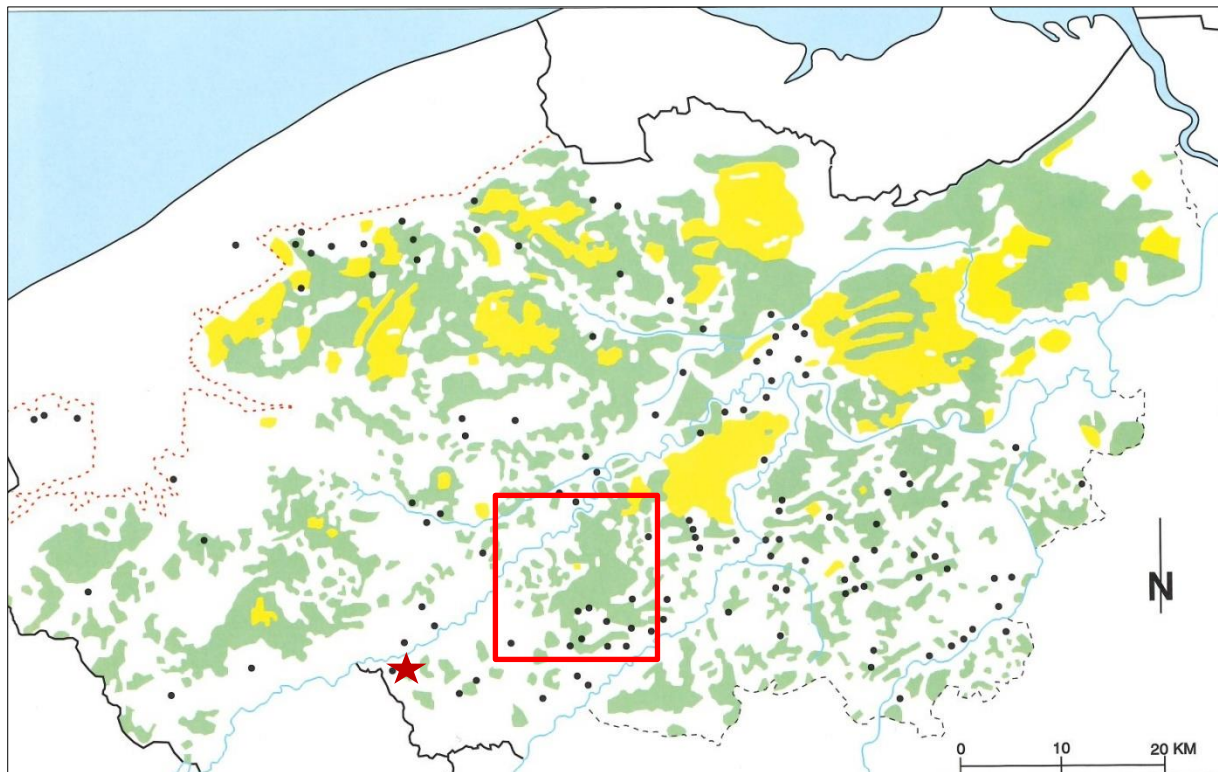
In de vroege middeleeuwen was het oostelijke gedeelte van het Graafschap Vlaanderen overwegend met bossen bedekt. De bosmassieven strekten zich uit vanaf het veengebied der Vier Ambachten in het noorden tot in de omgeving van Kortrijk in het zuiden. Ten zuiden van Sint-Eloois-Vijve, volledig in zandleemgebied, bevond zich in de 10de en 11de eeuw een belangrijk uitgestrekt woud: het *forestum Methela*. Het bos strekte zich in zuidelijke richting uit tot Desselgem en Beveren maar mogelijks zouden er uitlopers tot in Zwevegem, ten noordoosten van Aalbeke, gereikt hebben. Reeds in de vroege middeleeuwen vonden al ontginningen plaats. Mogelijk vanaf de 6de – 7de eeuw en vooral in de 9de eeuw. Tussen 1000 - 1300 situeert zich de grote middeleeuwse ontginningsbeweging. Veel marginale gebieden worden in die periode omgezet naar bewerkbare landbouwgronden. Aanvankelijk ging het meestal om ontginningen op lokale schaal, waarbij het areaal bouwland van de nederzettingen door boeren uitgebreid werd. Dit volstond gedurende de 11de en 12de eeuw om de sterk aangroeiende bevolking op te vangen. Vanaf de 12de eeuw worden er in het binnenland van Vlaanderen meer systematische en georganiseerde ontginningen georganiseerd.²³

²¹ GYSSELING, 1960, p. 32.

²² <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/121795>

²³ VERHULST, 1995, p. 115, 117–118, 128–130.

Dit uit zich onder meer in de hier boven beschreven sites met walgracht.

Figuur 21 : Verspreiding van de bossen (groen) en heidevelden (geel) vóór de grote ontginningsfase. Vroegmiddeleeuwse nederzetting zijn met een stip weergegeven. In het rode kader de situering van *forestum Methela*. Aalbeke wordt met een rode stip aangegeven (Naar: Verhulst, 1995, 109)

1.2.4.3 Villaret kaart (1745-1748)

Deze kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch onderzoek.

Figuur 22: Villaret kaart (1745-1748) met projectie van het projectgebied (schaal 1:10.000, bron: Geopunt, AGIV, Agentschap Onroerend Erfgoed).

Het plangebied bevindt zich in deze periode ter hoogte van graslanden en akkerland. Het westelijk gedeelte, ca. driekwart van het plangebied, situeert zich op deze kaart binnen een alluviale zone langs een waterloop. De waterloop heeft een noord-zuidelijke oriëntatie en doorkruist het plangebied. De oostelijke zone van het plangebied overlapt met een deel van een akkerperceel, dat omgeven wordt door hagen. Mogelijk is de aanwezigheid van een waterloop doorheen het plangebied foutief opgetekend, aangezien het plangebied op een heuvelrug ligt, die de natuurlijke scheiding vormt tussen twee aparte hydrografische bekkens op de heuvelflanken. De rug fungeert dus als een waterscheidingslijn. Vermoedelijk hebben de cartografen de waterloop van de Lange Meersbeek, in de linkerbovenhoek van de figuur (aan de Papeyeweg), verbonden met die van de Weimeersbeek in het zuidoosten. De aanwezigheid van een waterloop met alluviale graslanden ter hoogte van het plangebied moeten we dus nuanceren. Aangezien er hiervan op geen enkele andere historische kaart én het digitaal terreinmodel indicaties te bemerken zijn, vermoeden we dat het plangebied dus eerder in akkerland moeten gesitueerd zijn en dat de referentie op deze kaart foutief is. Deze kaart geeft tevens de locatie aan van de Molen van Aalbeke (huidige 'Hoogmolen').

1.2.4.4 Kaart van Ferraris (1771-1777)

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten.

Figuur 23: Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied. Het witte ovaal geeft de correcte locatie van het plangebied weer. De witte pijl geeft een restant van een beek/waterloop weer (schaal 1:6.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).

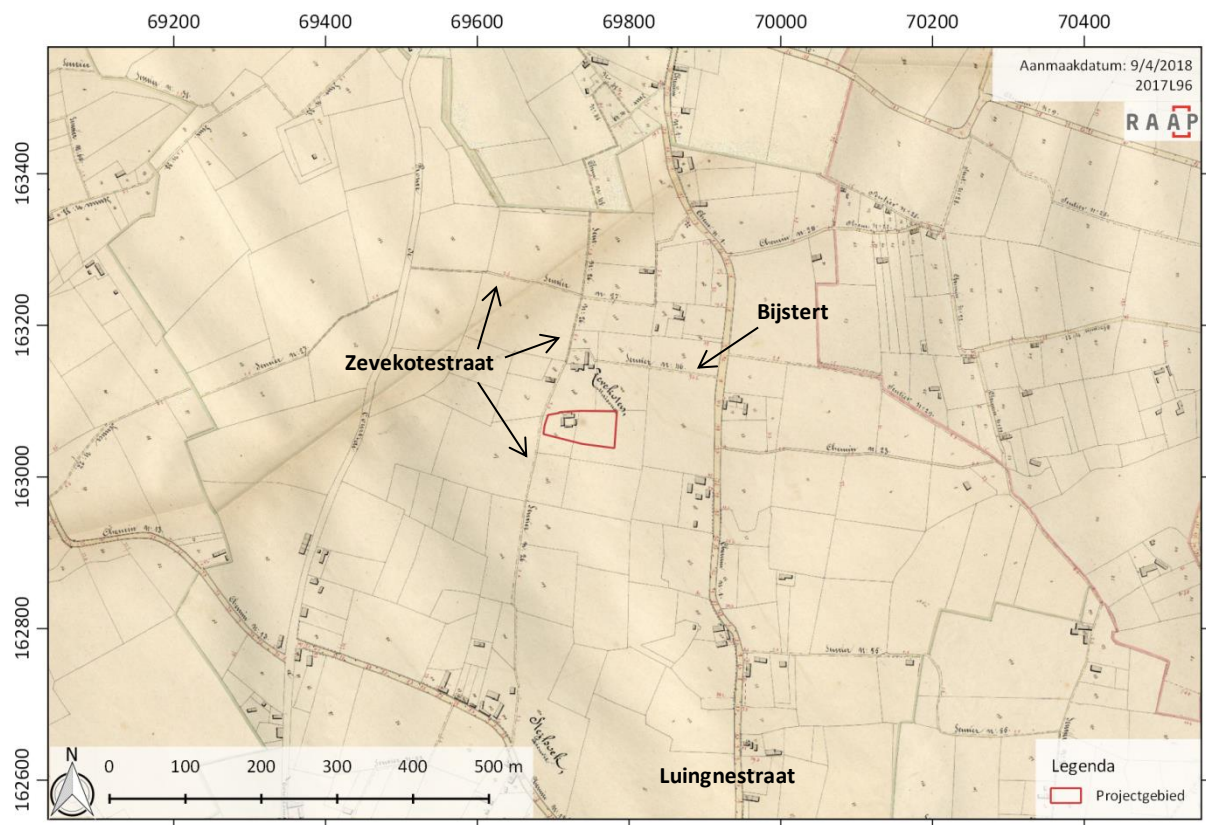
Op de Ferrariskaart valt onmiddellijk op dat verschillende voorheen beboste percelen (zichtbaar op de voorgaande kaart) allemaal omgevormd zijn naar akkerland of naar boomgaarden (bij hoeves). Dit beeld past binnen de steeds uitbreidende ontginningsbeweging op het platteland. De percerling heeft zich na 1748 verder doorgetrokken. Tevens valt het op dat de waterloop die op de Villaretkaat prominent in beeld was, verdwenen is. Er is geen sprake van een openliggende stroom (gracht) met omgevende graslanden. Het is dus plausibel dat het (betreffende de waterloop) op de Villaretkaat eerder om een figuratieve weergave ging. Met een lichte zwartkleurige stippellijn wordt mogelijk een voetweg gemarkeerd, dit wordt aangegeven met een witte pijl op Figuur 23. De reële locatie van het plangebied wordt met een witte cirkel aangeduid. Het is meer naar het zuidoosten gesitueerd ten opzichte van de via GIS-geïntegreerde locatie. Het westelijke deel van het plangebied bevat een vierkantshoeve met ten zuiden daarvan een boomgaard. Het oostelijk deel is akkerland. Beide percelen zijn met hagen omzoomd. In het noordoosten van de figuur wordt de Hoogmolen weergegeven. Deze werd opgericht voor 1694. Het betreft een staakmolen, gebruikt voor het malen van graan.²⁴ Net als op de Villaretkaat wordt de Zevekotestraat nog niet aangegeven. Enkel de westelijke Moeskroensesteenweg en de in het oosten liggende Luingnestraat zijn opgetekend, evenals de aftakkingen Steertstraat en Talpenhoekstraat.

²⁴ <http://www.molenechos.org/molen.php?nummer=815>

1.2.4.5 *Atlas der Buurtwegen (1841)*

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen behoren, werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter.

Het plangebied valt samen met twee percelen. In de noordoostelijke hoek van het linkse perceel bevindt zich een hoeve met vier gebouwen (vierkantshoeve). Twee percelen noordelijker van het plangebied bevindt zich een tweede hoeve. Beide woningen worden beschreven met het toponiem *Zevekoten Maisons*. Vermoedelijk gaat het om dezelfde hoeves als deze die zichtbaar zijn op de Ferrariskaart, maar is de ligging van het plangebied gewijzigd op basis van een lichte verschuiving in de georeferentie van de kaart. Ook de straat Bijstert is op dit moment aanwezig. Ze takt zich af van de Luignestraat ten oosten van het plangebied en kreeg bijchrift *Sentier n: 46*. Net buiten de westelijke grens van het plangebied loopt een voetweg. Deze ligt in het verlengde van de *Sentier n: 26*. Zowel de weg als voetweg zullen later de Zevekotestraat vormen. Inzake landgebruik is er op deze kaart geen informatie beschikbaar.

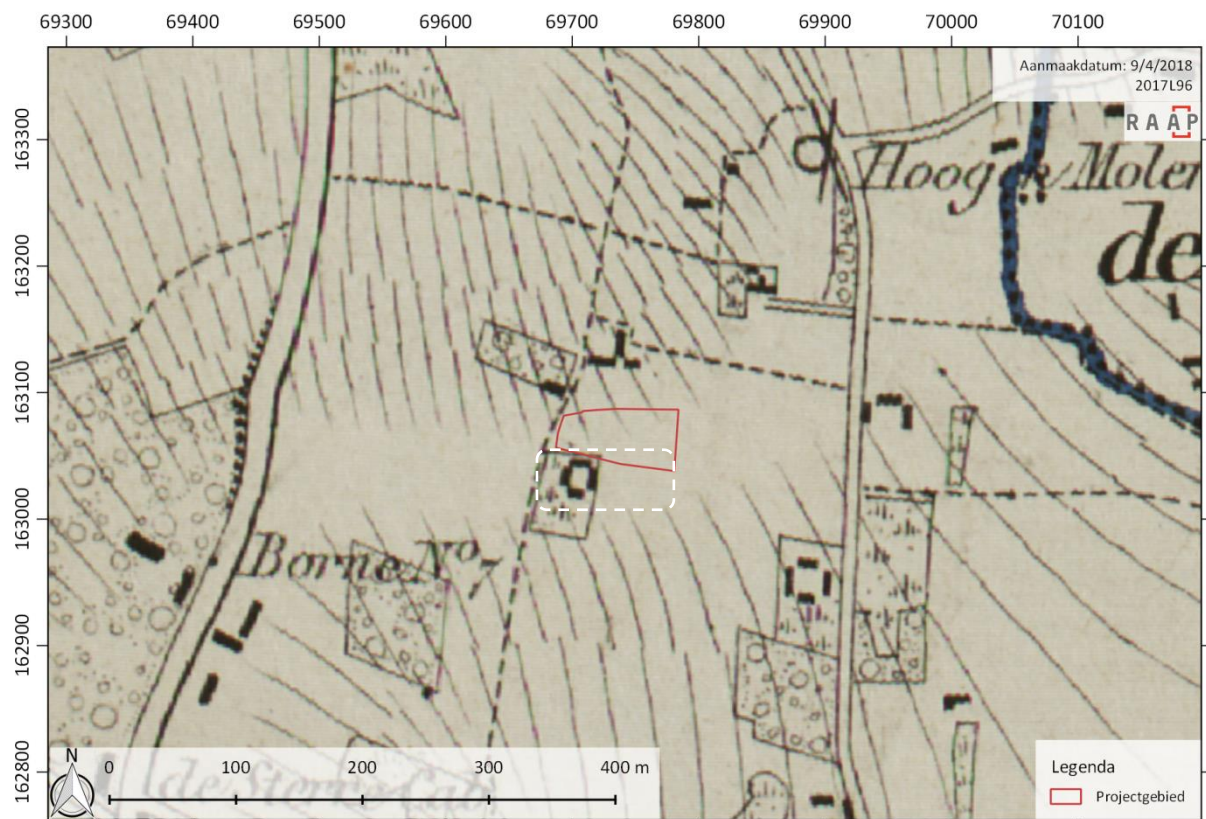

Figuur 24: Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: Geopunt, AGIV, Provincie West-Vlaanderen).

1.2.4.6 *Kaart van Vandermaelen (1846-1854)*

De topografische kaart van Philippe Vandermaelen werd opgemaakt tussen 1846 en 1854. Hierop staat ook het reliëf aangeduid.

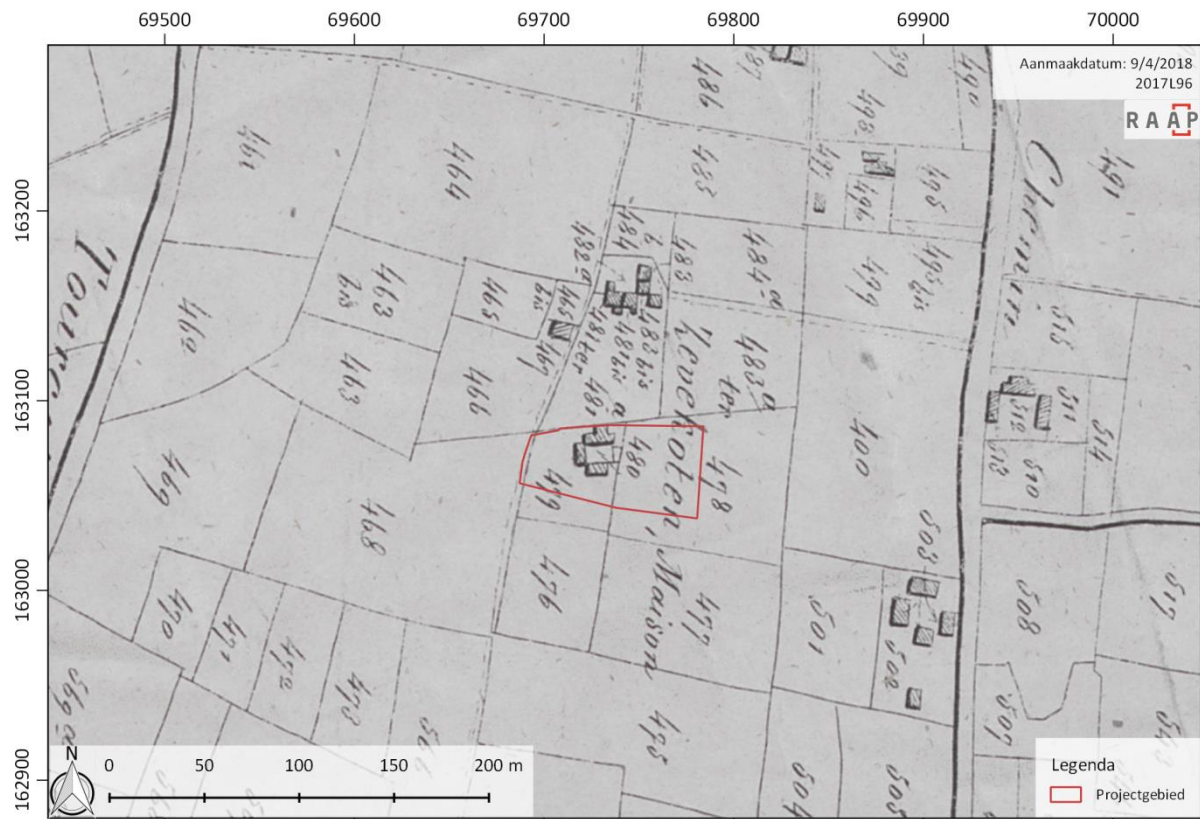
De projectie van deze kaart klopt niet helemaal, daar het plangebied hier meer noordelijk weergegeven staat dan in realiteit het geval moet geweest zijn. De reële locatie wordt met een witgekleurde cirkel weergegeven. Het westelijk gedeelte van het plangebied valt normaliter samen met het perceel met hoeve. Dat perceel wordt gearceerd als grasland. De hoogtelijnen geven aan dat het projectgebied op een flank gesitueerd is. Voor het oostelijke gedeelte van het plangebied is er geen informatie beschikbaar. Vermoedelijk gaat het gewoon om landbouwgronden. De Zevekotestraat wordt volledig weergegeven, door middel van een stippellijn.

Figuur 25: Kaart van Vandermaelen (1846-1854) met projectie van het plangebied (schaal 1:6.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).

1.2.4.7 Popp-kaart (1842-1879)

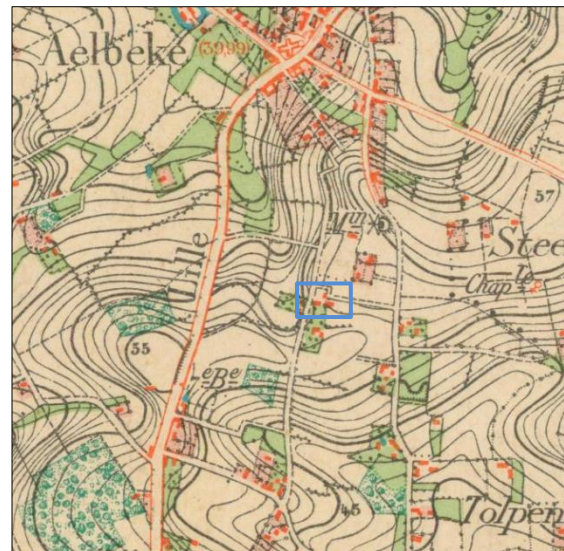
De kaart van Philippe-Christian Popp was een kadasterkaart die werd opgesteld tussen 1842 en 1879. Deze geeft min of meer dezelfde informatie als bovenstaande kaarten. De percelen kregen nummers 478, 479 en 480. Er is geen bijkomende informatie beschikbaar.

Figuur 26: Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).

1.2.4.8 Topografische kaarten Nationaal Geografisch Instituut

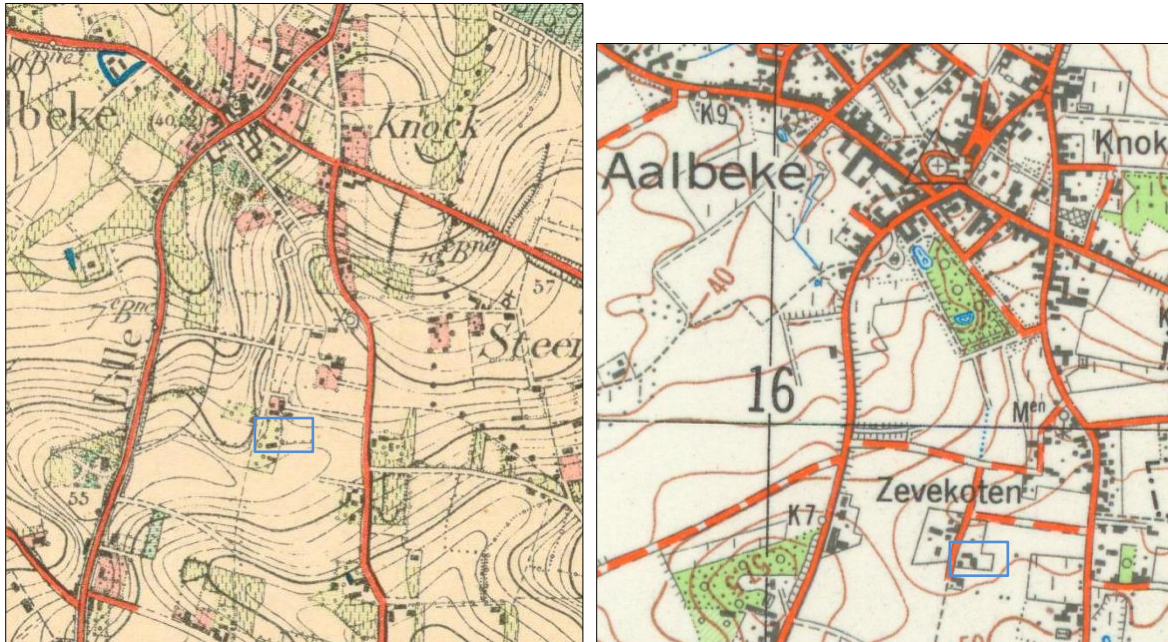
Op de topografische kaart uit 1863 staat de hoeve nog steeds gekarteerd ter hoogte van het plangebied (witte polygoon op). Het betreft een gebouw met drie volumes. Ten zuiden van de hoeve staat een graszone (boomgaard) gekarteerd. Het oostelijk deel van het plangebied is akkerland.

Figuur 27: Topografische kaart uit 1863. Plangebied in blauw kader (oorspronkelijke schaal 1:20.000, bron: Cartesius, NGI).

Op de topografische kaart uit 1883 staan er nog twee gebouwen/volumes afgebeeld, met bijhorende boomgaard. Deze staan oost-west georiënteerd. Het is echter onduidelijk of deze gebouwen onderdeel uitmaken van de voormalige hoeve, of nieuw opgetrokken zijn. Op de topografische kaarten van 1911 en 1912-1948 zien we hetzelfde beeld als op de kaart uit 1883. De voormalige

hoeve heeft echter een andere ligging. In deze periode is het dus onduidelijk of er nog restanten van de hoeve aanwezig zijn of niet. Vanaf 1961 worden er, net als op de kaart van 1863, wederom drie volumes afgebeeld. Vermoedelijk gaat het hier om de huidige gebouwen die ook zichtbaar worden op de luchtfoto's uit de tweede helft van de 20ste eeuw, nl. het huis en de twee schuren.

Figuur 28: Topografische kaarten uit 1883 (links) en 1960-1961 (rechts). Plangebied in blauw kader (oorspronkelijke schaal 1:20.000, bron: Cartesius, NGI).

1.2.4.9 Luchtfoto's 20ste eeuw

De vroegst beschikbare luchtfoto dateert van 1971. Deze geeft aan dat het plangebied gesitueerd is op een akkerperceel (zuidelijk en oostelijk gedeelte) en een bewoond perceel (noordwestelijk gedeelte). Een luchtfoto uit 1979 geeft een meer gedetailleerd beeld van deze situatie. Op het bewoonde perceel bevinden zich drie gebouwen. Het meest noordelijk gelegen gebouw, parallel aan de perceelsgrens, is een woning. Het tweede gebouw is een loods/bergplaats (ten zuidoosten van de woning). Rondom de gebouwen bevinden zich tuinzones en verhardingen (oprit). De drie gebouwen, zichtbaar op de luchtfoto, zijn reeds aanwezig op de topografische kaart uit 1960.

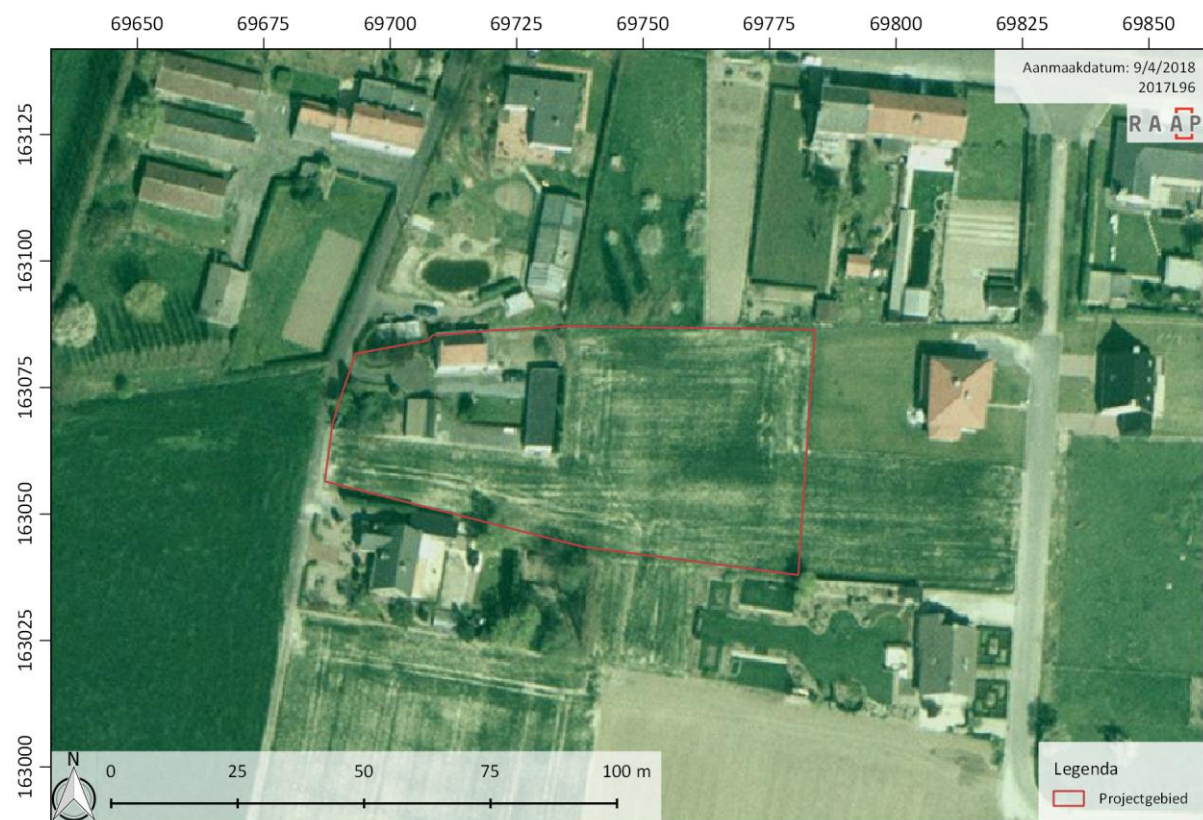
In 1971 was de oostelijke weg, de Daalberg, nog niet aangelegd. Vanaf 1979 is deze wel aanwezig op de luchtfoto's (zie Figuur 30). Vanaf 2000 zal er aan deze weg, net ten oosten van het plangebied, een woonperceel aangelegd worden (zie Figuur 31). In de periode tussen 2000 en 2005 wordt ter hoogte van het plangebied een verdere opdeling uitgevoerd. Het oorspronkelijke akkerland is nu onderverdeeld in drie aparte percelen: twee weilanden en één perceel met vijver in het zuidwesten van het plangebied. Deze situatie blijft tot op vandaag behouden.

Figuur 29: Luchtfoto (1971) met projectie van het plangebied (schaal 1:3.000, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 30: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 1979 (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 31: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2000 - 2003 (schaal 1:1.500, bron: Geopunt, AGIV).

Figuur 32: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2013 - 2015 (schaal 1:1.500, bron: Geopunt, AGIV).

Het is moeilijk om met grote zekerheid te stellen dat de huidige bewoning niet teruggaat op de laat 18de-eeuwse hoeve, reeds zichtbaar op de Ferrariskaart. De hoeve is zichtbaar tot op de topografische kaart van 1863, waar ze nog uit drie volumes bestaat. Vanaf 1883 echter, wijzigt het landgebruik. De kaarten van de vroege 20ste eeuw volgen dit beeld. We kunnen concluderen dat in de periode tussen 1863 en 1883 de hoeve waarschijnlijk (grotendeels) afgebroken zal zijn. Ook op basis van een vergelijking tussen de Popp-kaart en een luchtbeeld uit 2018 kunnen we besluiten dat de oorspronkelijke hoeve op een andere locatie ingepland was dan de huidige bebouwing. Dit kan gesteld worden aangezien de Popp-kaart een zeer accurate bron is. Dit is een extra motivatie voor bovenstaande conclusie. Vanaf 1960 wordt de huidige bebouwing zichtbaar op het kaartmateriaal. Het woonhuis is volgens de opdrachtgever onderkelderd.

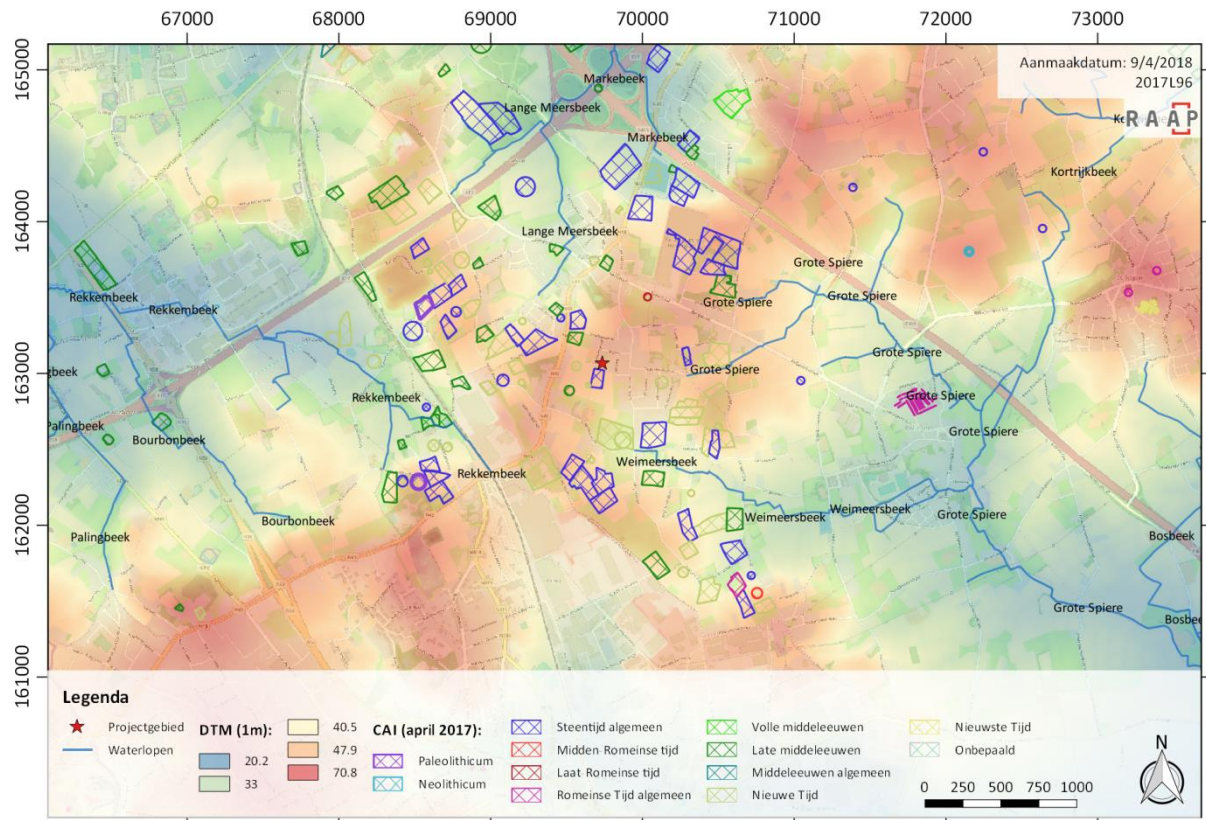

Figuur 33: Projectie van de Popp-kaart op een luchtfoto uit 2018 (schaal 1:1.500, bron: AGIV, Geopunt).

1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel

Bij het opstellen van het archeologisch verwachtingsmodel dient een onderscheid gemaakt te worden tussen twee types van bestaanseconomie, aangezien deze zeer verschillende archeologische assemblages kennen. Het betreft:

- Periode jagers-verzamelaars (artefacten-vindplaatsen)
- Periode vanaf introductie van de landbouw (sporensites)

Figuur 34: Synthesekaart (schaal 1:50.000, bron: AGIV, CAI, VMM, Openstreetmap).

De periode van de jager-verzamelaars omvat het Paleolithicum en het Mesolithicum (300.000 – 5.300 v. Chr.). In deze tijdsspanne gaat het voornamelijk om zwervende groepen die leven van jacht, visvangst en het verzamelen van levensmiddelen. Het plangebied in Aalbeke situeert zich op een landschappelijk gunstige locatie, op de kop van een zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug in het valleigebied tussen Leie en Schelde. Tevens zijn er in de nabijheid verschillende waterlopen terug te vinden, die ontspringen op deze rug en kleine vruchtbare valleien ontwikkelen. Dit is een uiterst aantrekkelijke locatie voor semi-nomadische groepen aangezien er een directe toegang tot levensmiddelen is. Daarnaast werden in de omgeving in de voorbije jaren verschillende vuurstenen artefacten aangetroffen bij prospectie-onderzoek. De gegevens wijzen dus op een zeer gunstige verwachting, al dient er wel enige voorzichtigheid ingebouwd te worden inzake het landgebruik. Medio 18de eeuw wordt het plangebied gekarteerd als grotendeels grasland in een alluviale zone van een beek. Dit staat echter ter discussie. Vanaf het einde van die eeuw wordt het plangebied omgevormd tot met hagen omzoomde akkerpercelen en zal er ook een hoeve gebouwd worden. Dit landgebruik blijft voor een groot deel van het plangebied aangehouden tot aan het begin van de 20ste eeuw. De hoeve wordt vermoedelijk tussen 1863 en 1880 afgebroken. In de periode rond 1960 zal de huidige bebouwing opgetrokken worden. Vanaf 2005 wordt het akkerperceel omgevormd tot een

tweetal weilanden. Het terrein is dus gedurende een lange periode voor een groot deel geploegd en bewerkt geweest. Dit kan mogelijk nefast geweest zijn voor potentiële aanwezige jager-verzamelaarssites in de ondergrond van het terrein. Louter op basis van de bureaustudie is dit echter niet aan te tonen. Bovendien kunnen deze sites door verticale migratie ook dieper in de bodem vervat zitten. Op basis van het bureauonderzoek geldt er dus voor **Paleolithicum en Mesolithicum** een **gunstige verwachting**.

De eerste landbouwtoepassingen in onze streken ontstaan aan het begin van de Nieuwe Steentijd. Vanaf dan is er sprake van gemeenschappen die een meer sedentair bestaan leiden. Het betreft boeren die afhankelijk zijn van landbouwopbrengsten en dus meer grondgebonden zijn. Vanaf deze periode worden er voornamelijk grondsporen aangetroffen in het archeologisch niveau. Voor de **late steentijd, metaaltijden en Romeinse periode** is het verwachtingspotentieel moeilijk in te schatten. De locatie van het plangebied blijft uitstekend. De situering op een heuvelrug betekent een droge ondergrond en goede drainage, die permanente bewoning toelaat. De vochtige leemgronden van de heuvelflanken zijn daarnaast zeer geschikt voor landbouw. Daarentegen, in de omgeving werden tot op heden weinig tot geen relictten aangetroffen uit deze periodes, op één afvalkuil na, gesitueerd aan de Bergstraat. Deze werd als Laat-Romeins gedateerd. Twee recente proefsleuvenonderzoeken in het naburige Rollegem brachten wel enkele mogelijk Romeinse sporen aan het licht, al ging het voornamelijk om *off-site* fenomenen. De lage kwantiteit aan aangetroffen vindplaatsen uit deze periode valt dus mogelijk ook te wijten aan de lage onderzoeksstand van de regio. De verwachting op grondsporen uit het Neolithicum, de metaaltijden en de Romeinse tijd is dus **gunstig**.

Dit gunstig verwachtingspatroon kan doorgetrokken worden tot in de late middeleeuwen. Ook met betrekking tot de **vroege en volle middeleeuwen** is er weinig informatie ter beschikking. In de omgeving werden evenals uit deze perioden geen sporen, structuren of vondsten aangetroffen. Desalniettemin blijft de locatie van het plangebied gunstig voor landbouwers. Het plangebied situeert zich buiten de (in de medio 12de eeuw gevormde) dorpskern maar voor de vroege tot volle middeleeuwen, waarvan we geen cartografische bronnen hebben, is het onmogelijk om sporen van menselijke activiteit of bewoning uit te sluiten. Vanaf de **late middeleeuwen** zal de ontginning van gronden alsmaar toenemen. De bewoning situeerde zich in deze periode meestal in de dorpskernen en minder in de periferie, met uitzondering van de sites met walgracht. Het is dus mogelijk dat het plangebied toen reeds ingezet werd als akkerland of weiland. In de omgeving van het plangebied werd veel laat- en post-middeleeuws aardewerk aangetroffen bij prospecties. De aanwezigheid van talloze vondsten uit deze periode in de omgeving, in combinatie met de landschappelijke ligging creëert een **matige verwachting**.

Vanaf het midden van de 18de eeuw beschikken we over de vroegste kaarten. De vroegste kaart geeft de aanwezigheid van een waterloop aan, die de verbinding maakt tussen twee hydrografische bekken. Vermoedelijk is dit een cartografische fout. In de 2de helft van de 18de eeuw is de waterloop verdwenen en werd het plangebied omgevormd naar akkerland. In deze periode bevindt er zich ook een hoeve op het westelijke deel van het plangebied. Deze werd vermoedelijk afgebroken in de periode tussen 1863 en 1883. Tussen 1948 en 1960 werd de nieuwe bebouwing opgetrokken. Deze situatie blijft behouden tot in de 21ste eeuw. Voor de **Nieuwe en Nieuwste Tijd** is de verwachting dus **laag**, op basis van de cartografische bronnen, die een duidelijke inkijk geven op het landgebruik. Er

kunnen mogelijk wel oude funderingen aangetroffen worden van de vierkantshoeve tussen de huidige gebouwen. De archeologische waarde van dergelijke funderingsresten zijn echter laag.

1.2.6 Zonering van het plangebied

Binnen het plangebied zijn een paar zones aanwezig die wegens recente verstoring, bebouwing en/of vergraving vrijgesteld kunnen worden van verder onderzoek. Het gaat om:

- het landbouwbedrijf: Ondanks hier mogelijk nog funderingsresten van de 18de-eeuwse vierkantshoeve kunnen worden aangetroffen; lijkt deze zone archeologisch gezien minder interessant. Waarschijnlijk is een groot deel van deze zone sterk verstoord door de recente bouwactiviteiten of niet te onderzoeken door de aanwezige gebouwen. Anderzijds moet de vraag gesteld worden wat de meerwaarde is van het onderzoek van deze hoeve. Deze moet worden gedateerd in de Nieuwe, mogelijk Nieuwste Tijd (vroegste indicatie medio 18de eeuw). Archeologisch gezien zal een onderzoek nauwelijks tot geen kenniswinst opleveren voor de site, noch voor de regio.
- de vijver: in de zuidoosthoek bevindt zich een vijver. Hier kan men aannemen dat het bodemarchief volledig is vergraven.

Figuur 35: Zonering van het plangebied (schaal 1:1.000, bron: Geopunt).

Figuur 35 geeft een overzicht van de zonering van het plangebied met betrekking tot verder archeologisch onderzoek. Enkel de blauwe zone zal dus onderzocht worden via landschappelijke boringen, in eerste instantie, en afhankelijk van die resultaten mogelijks nog door archeologische boringen, proefsleuven of proefputten. De vervolgzone heeft een oppervlakte van 2527 m². De zone ter hoogte van het huis is ca. 858 m² groot. Het perceel met de vijver is 360 m².

1.2.7 *Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst*

Het plangebied, perceel 480D, bevindt zich ten zuiden van de dorpskern van Aalbeke, aan de zuidelijke grens van West-Vlaanderen. Het is gesitueerd aan de top van een zuidwest-noordoost georiënteerde heuvelrug, afgedekt met vochtige leem, in de relatief vlakke zone tussen de Leie in het westen en Schelde in het oosten. Dit reliëf werd gevormd door een opeenstapeling van Tertiaire afzettingen. Ter hoogte van het plangebied worden deze afgedekt door een dun Quartair dek van eolische sedimenten. In de buurt van het plangebied bevinden zich een aantal waterlopen, die ontspringen bovenaan de heuvelrug. Het plangebied ligt op de waterscheidingslijn tussen twee hydrografische bekkens, gesitueerd op de flanken van de heuvel. In de omgeving werden tal van losse vondsten uit de Steentijd, late middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen tijdens prospectie-onderzoek. Wat betreft archeologische structuren, sporen en/of vondsten uit de resterende perioden is er weinig informatie beschikbaar.

De landschappelijke locatie van het plangebied is uiterst geschikt voor zowel jager-verzamelaar- als landbouwgemeenschappen. De heuvelrug biedt een droge, uitgesproken woonplaats in de buurt van vruchtbare en lager gelegen valleigebieden. Voor jager-verzamelaarsstammen is er dus een directe toegang tot levensmiddelen en stromend water. Voor deze periode van de Steentijd geldt er dus een positieve verwachting, al dient de invloed van landbouw sinds het einde van de 18de eeuw in rekening gebracht te worden. Met de komst van de eerste landbouweconomieën treedt er meer plaatsgebondenheid op, wat zich vertaalt in grondsporen. Vanaf het Neolithicum worden er dus in plaats van artefactensites voornamelijk sporensites verwacht. Ook voor landbouwers is deze heuvelrug een gunstige locatie. Aangezien de ondergrond uit vochtige leem bestaat, zullen de heuvelflanken zich goed geleend hebben aan akkerbouw. Voor de tijdspanne vanaf het Neolithicum tot in de volle middeleeuwen heerst er dus een gunstige verwachting. Voor de periode tot aan de volle middeleeuwen is dat voornamelijk op basis van de landschappelijke locatie. Voor de late middeleeuwen geven ook de vele vindplaatsen in de omgeving (uit de CAI) aanleiding tot deze conclusie. Voor de Romeinse periode en volle middeleeuwen dient vermeld te worden dat bij recent onderzoek in het naburige Rollegem, er verschillende sporen aangetroffen werden. Vanaf de late middeleeuwen wordt er van uitgegaan dat de bewoning zich voornamelijk in de dorpskern zal ontwikkelen.

Op de Villaretkaart wordt een waterloop met alluviale graszone aangegeven. Dit lijkt echter een cartografische fout te zijn, omwille van de hydrografische en landschappelijke ligging van het plangebied. Vanaf de volle middeleeuwen wordt er hevig ontgonnen, zowel lokaal als op grote schaal. Het plangebied zelf zal pas als landbouwgrond ingezet worden vanaf het midden van de 18de eeuw. Vanaf dan verschijnt er ook een gebouw, mogelijks een hoeve, op het terrein (cfr. Ferraris). Vermoedelijk wordt deze afgebroken tussen 1863 en 1883, waarna een nieuwe woning met loods opgetrokken werd (tussen 1948 en 1960). Voor de Nieuwe en Nieuwste Tijd zijn de verwachtingen, op funderingen van de hierboven vermelde hoeve na, eerder laag. Daar wijzen de cartografische bronnen op.

Omwille van de landschappelijke locatie, in combinatie met archeologische kennis, kan besloten worden dat er een archeologisch potentieel geldt op relictten vanaf de Vroege Steentijd tot in de late middeleeuwen. Om de gaafheid van het terrein te controleren, die cruciaal is voor de aanwezigheid van zowel artefacten-sites als sporensites, worden in een volgende fase van de archeologienota

landschappelijke boringen geadviseerd binnen de geselecteerde vervolgzone. Deze zullen uitgebreide informatie verschaffen over de bodemopbouw en –gaafheid en kunnen een verdere specificatie mogelijk maken inzake de verwachte archeologische periodes.

Hierop volgend worden de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord:

- Zijn er reeds gekende archeologische gegevens binnen en in de omgeving van het plangebied?
Binnen het plangebied zijn er tot op heden geen gekende archeologische gegevens aanwezig.
- Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?
Het plangebied is gesitueerd aan de top van een heuvelrug, in de nabijheid van waterlopen die via de flanken afwateren in de lager gelegen vruchtbare valleien. Deze landschappelijke locatie is, mits gunstige bodemcondities, uiterst gunstig voor het aantreffen van restanten van jager-verzamelaarsstammen. Ook voor de landbouwsamenlevingen is de locatie zeer geschikt, omwille van de vruchtbare leemgronden aan de top en op de flanken van de rug. Er is dus een gunstige trefkans op relictten uit zowel de periode van jager-verzamelaars als die van landbouw. Voor die laatste categorie heerst een verwachting vanaf het Neolithicum tot in de volle/late middeleeuwen. Vanaf de Nieuwe Tijd is de verwachting lager. Uit deze periode kunnen echter wel funderingsrestanten van een 18de eeuwse hoeve aangetroffen worden.
- Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?
Archeologische relictten kunnen zich voornamelijk manifesteren als vondstconcentraties (jager-verzamelaars) of als grondsporen (landbouwers). Op de fundering van de hoeve na, worden er niet onmiddellijk structuren verwachten.
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
In de 18de eeuw werd het plangebied gekarteerd als gelegen in de alluviale zone van een waterloop. Dit lijkt (omwille van hydrografische, topografische (reliëf) als landschappelijke ligging) niet echt correct te zijn. Vanaf de Ferraris-kaart (2de helft 18de eeuw) wordt het plangebied als deels hoeve met boomgaard (westelijke zone), deels akkerland (oostelijke zone) gekarteerd. De hoeve blijft vermoedelijk (zij het gedeeltelijk) bestaan tot in de periode tussen 1863 en 1883. Vanaf 1883 blijven slechts twee gebouwen aanwezig op het plangebied, met een merkbaar andere oriëntatie en vorm als de voormalige hoeve. Mogelijk gaat het om restanten van de hoeve, of om nieuwe gebouwen. Vanaf 1960 staat de huidige bewoning gekarteerd. Vanaf 2005 zal het akkerland in het oosten plaatsmaken voor weiland.
- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
Er heerst een gunstige verwachting op relictten van de jager-verzamelaarperiode (Paleolithicum – Mesolithicum) alsook voor de landbouwperioden Neolithicum – Metaaltijden – Romeinse periode – Vroege/Volle middeleeuwen tot late middeleeuwen. Dit op basis van de uiterst geschikte landschappelijke ligging, de positieve bodemcondities (zoals opgetekend door DOV) en de

gunstige CAI-waarden. Deze verwachting is opgesteld louter op basis van een bureaustudie. Om een beter inschatting te kunnen maken, dient eerst een landschappelijk bodemonderzoek plaats te vinden. Inzake de conservering van de archeologische relictten en gaafheid van de bodem kunnen op basis van het bureauonderzoek geen uitspraken gedaan worden. Dit moet verder onderzocht worden door middel van landschappelijke boringen (zie bijhorend 'programma van maatregelen').

- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
Aangezien er bij een verkaveling uitgegaan wordt van een totale verstoring van het terrein (in functie van de bouw van twee woningen, de aanleg van rioleringen, wegenissen, eventueel een tuinhuis of zwembad) zal de invloed van de toekomstige inrichting op potentiële archeologische relictten nefast zijn.
- Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
Er dient verder archeologisch vooronderzoek (met ingreep in de bodem) uitgevoerd te worden om hierover een uitspraak te kunnen doen.

2 Verslag van resultaten: landschappelijk booronderzoek (2018F62)

2.1 Beschrijvend gedeelte

2.1.1 Administratieve gegevens

- *Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed:* 2018F62
- *Type onderzoek:* bureauonderzoek
- *Onderzoekskader:* opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden
- *Opdrachtgever:* Dhr. Hervé Stichelbout
Bijstert 14
8511 Kortrijk - Aalbeke
- *Initiatiefnemer:* Landmeter Johan Deneve
Leopoldstraat 36
8550 Zwevegem
- *Erkend archeoloog:* RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

2.1.2 Onderzoeksopdracht

Voorafgaand aan het landschappelijk booronderzoek werd in de hier boven gepresenteerde bureaustudie een beeld geschetst van de ligging en geschiedenis van het plangebied. Daarbij werd er hoofdzakelijk aandacht besteed aan zowel de landschappelijke eigenschappen van het plangebied alsmede de bekende archeologische gegevens uit de omgeving. Hierdoor kon er een initiële inschatting worden gemaakt van de kans die de ondergrond van het plangebied heeft om waardevolle archeologische resten te herbergen. Omdat deze kans voor verschillende periodes redelijk groot bleek te zijn, afhankelijk van onder andere de gaafheid van de ondergrond werd landschappelijk booronderzoek uitgevoerd om deze voorwaarde te controleren.

Hierbij in acht te worden genomen dat het bodemarchief in twee zones binnen het plangebied (grotendeels) niet toegankelijk of reeds verstoord is. Het gaat om de noordwestelijke en de zuidoostelijke hoeken van het plangebied (Figuur 36). Daarom werden deze zones uitgesloten van het landschappelijke booronderzoek.

2.1.2.1 Doelstelling

Het doel van het landschappelijke booronderzoek is het vaststellen van de opbouw van de bodem van het plangebied, waarbij er vastgesteld dient te worden of deze bodem lagen of niveaus bevat met potentieel voor de aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Daarmee wordt bedoeld dat er zal worden onderzocht of er lagen aanwezig zijn die onderdeel uit hebben gemaakt van een voormalig oppervlak van een landschap waarin mensen kunnen hebben gewoond en geleefd. Indicatoren voor het bestaan van dergelijke lagen zijn in een natuurlijke omgeving vaak te herkennen als bodemhorizonten: lagen in de ondergrond die zijn ontstaan ten gevolge van blootstelling van het oppervlak aan de elementen. Sinds de introductie van de landbouw is de rol die de mens is gaan spelen bij de vorming van de bodem echter groter en kunnen er lagen worden

aangetroffen waarvan de oorsprong gedeeltelijk of geheel is ontstaan door het bewerken of verplaatsen van grond.

Anderzijds zijn erosiehorizonten en eventuele sporen van afgravingen indicatoren die er mogelijk op kunnen wijzen dat afzettingen en mogelijk de hierin ingesloten archeologische resten zijn verdwenen uit het bodemarchief. Ondanks het potentieel om delen van het bodemarchief uit te wissen kunnen dergelijke sporen van erosie en afgravingen echter wel informatie leveren over landgebruik en activiteiten die later plaatsvonden op een bepaalde plaats. Bij het aantreffen van dergelijke indicatoren dient er daarom een inschatting te worden gemaakt van de oorzaak (of reden), datering en impact op oudere afzettingen van dergelijke erosie of afgravingen.

2.1.2.2 *Wetenschappelijke vraagstelling*

In het landschappelijke onderzoek staan een aantal vragen centraal die nauw samenhangen met de doelstellingen. Daarnaast worden er een aantal vragen die in de bureaustudie niet of niet geheel konden worden beantwoord of waarvoor het landschappelijke booronderzoek impact heeft op het antwoord nogmaals naar voren gebracht.

Ondergrond en landschapsgeschiedenis:

- I. Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
 - a. Welke geomorfologische processen speelden hierbij een rol?
 - b. Hebben zich processen van bodemvorming voorgedaan?
- II. Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?

Archeologische resten:

- III. Hoe kunnen ongekende archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?
 - a. Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
 - b. Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?

Impact van geplande bodemingrepen:

- IV. Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- V. Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

2.1.2.3 *Randvoorwaarden*

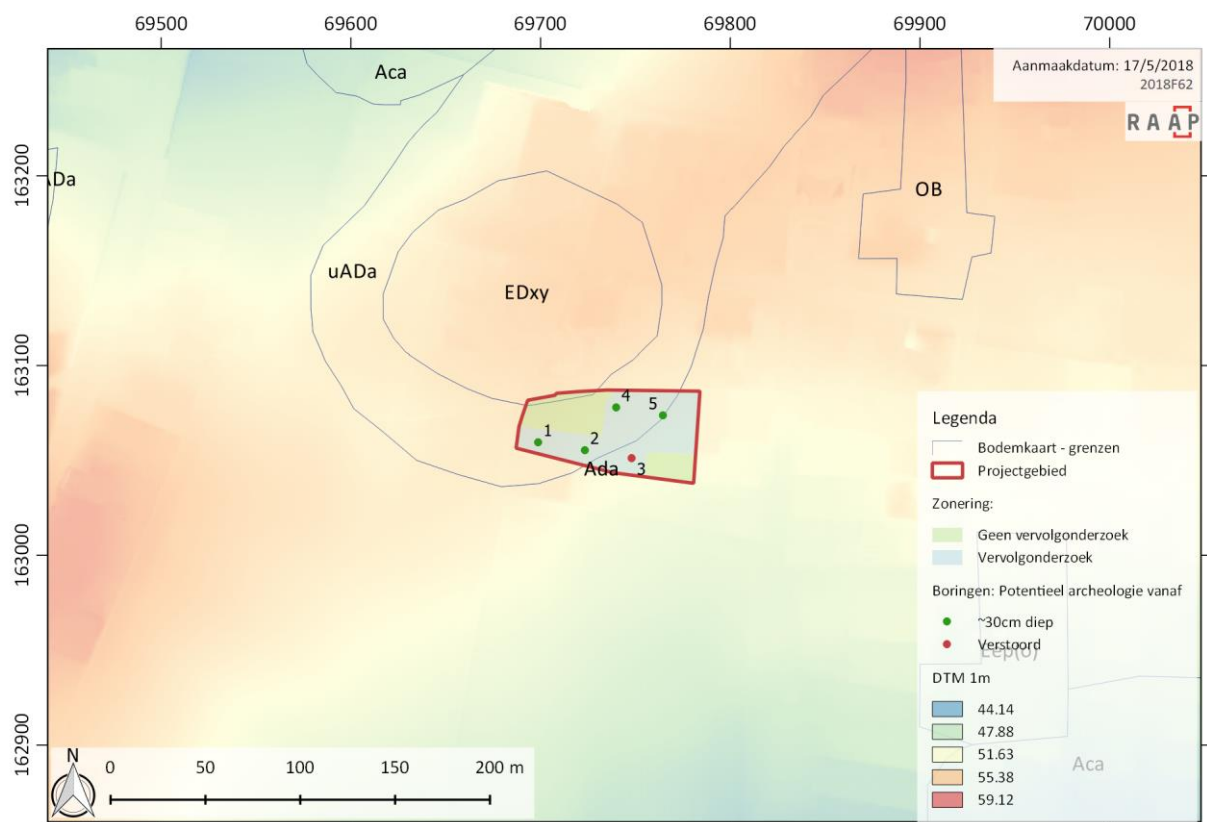
Het onderzoek is uitgevoerd door een erkend archeoloog volgens de normen van de Code van Goede Praktijk.

2.1.3 *Beschrijving van de strategie & werkwijze van het landschappelijke booronderzoek*

De werkwijze van het landschappelijke booronderzoek reflecteert nauwgezet de doelstellingen en de algemene opbouw en ontwikkeling van het plangebied staan dus centraal. Daarbij dient te worden opgemerkt dat twee zones reeds van het landschappelijke booronderzoek werden uitgesloten omdat deze reeds werden verstoord of niet geschikt zijn om met een handmatige boor te onderzoeken (figuur). Over het te onderzoeken deel van het terrein werden vijf boringen verdeeld. Daarbij werden

er drie geplaatst op een oost-west georiënteerde raai in het zuidelijke deel van het terrein en twee op een parallelle raai in het noordelijke deel. De onderlinge afstand tussen de boringen op één raai bedraagt 25 meter en de onderlinge afstand tussen de raaien ook, waarbij de boringen in het noorden zo werden geplaatst dat ze verspringen ten opzichte van de zuidelijke boringen.

De uitgevoerde boringen werden gezet met behulp van een edelmanboor ($\varnothing$ 7 cm) en waar nodig een guts ($\varnothing$ 3 cm) of een grindboor ($\varnothing$ 7 cm). De edelmanboor is geschikt voor het boren in de meeste droge en matig natte sedimenten, maar levert een wat geroerd staal op waardoor de structuurkenmerken en eventuele fijne gelaagdheid verloren kunnen gaan. De grindboor doet effectief hetzelfde, maar is er op gemaakt om door grind- en puinlagen te boren. De gutsboor daarentegen neemt een sample met een kleinere diameter, maar verstoort daarbij het sediment in een veel kleinere mate, waardoor structuren, maar zeker ook fijnere gelaagdheid beter behouden blijven.

Figuur 36: Kaartweergave van de uitgevoerde boringen geprojecteerd op een uitsnede van het DTM Vlaanderen en de Bodemkaart (schaal 1:4.000, bron: AGIV, 2017; DOV, 2017).

Tijdens de boorwerkzaamheden werd elke boring vastgelegd in de vorm van een bodemkundige en lithostratigrafische beschrijving en middels één of meerdere digitale foto's. Deze foto's werden gemaakt met zo min mogelijk schaduwcontrasten en met een zo goed mogelijke weergave van alle aanwezige lagen en bodemhorizonten. Op elke foto werden de nodige administratieve gegevens vastgelegd evenals een schaalbalk.

De beschrijving van de opgeboorde sedimenten werden vastgelegd in het hier op toegelegde databasesysteem Deborah (versie 3). Dit databasesysteem zorgt dat er systematisch wordt gerapporteerd over de verschillende eigenschappen van het sediment en haar inhoud, zodat de gegevens in een uniforme en heldere manier worden opgeslagen en verwerkt. De boorbeschrijvingen

worden gemaakt in door de gebruiker gedefinieerde lagen, waarvan elke een verticaal segment van de ondergrond representeert. Het gaat daarbij niet noodzakelijk om een enkele afzettingseenheid per laag, maar ook verschillende bodemhorizonten en graduele overgangen binnen een afzetting kunnen in de vorm van lagen worden geregistreerd.

Van een laag werd telkens de top en de eigenschappen van de waargenomen overgang vanuit bovenliggende laag vastgelegd om vervolgens de kleur, lithologische kenmerken, bodemkundige kenmerken en eventueel archeologisch relevante inhoud vastgelegd. Daarbij speelde de textuur (korrelgrootte) van het sediment gewoonlijk een belangrijke rol, omdat dit iets kan zeggen over de oorsprong en de wijze waarop het sediment werd aangevoerd. De textuur van het sediment werd bepaald door het manueel te inspecteren en bij de aanwezigheid van zandige componenten met een loep (vergroting 10x) het zo droog mogelijk gewreven sediment te bekijken en dit te vergelijken met gesorteerde stalen van zand met verschillende grootteklassen.

De boringen werden uitgevoerd op 14 mei 2018. Het weer op deze dag was gunstig voor het boorwerk, namelijk met zware bewolking. Uitvoerders van het booronderzoek waren P. Pincé en F. Philipsen. De gemiddelde boordiepte bedroeg 1,3 meter, met een maximale diepte van 1,5 meter, waardoor bepaald kon worden wat de bodemopbouw binnen de zone van geplande bodemingrepen was en of hier eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd zouden kunnen worden bij de uitvoering van de geplande werken.

2.2 Assessmentrapport landschappelijk booronderzoek

In de volgende paragrafen zal een beeld worden geschetst met betrekking tot de resultaten van het booronderzoek en de hieraan gekoppelde interpretaties. Daarbij zal ook de archeologische verwachting opnieuw worden vastgesteld. Vervolgens zal op basis daarvan worden getracht de onderzoeksvragen te beantwoorden en zullen de conclusies van het landschappelijke booronderzoek worden gepresenteerd.

2.2.1 Beschrijving van de aardkundige opbouw van het onderzochte gebied

De boringen, elk gezet tot in het kleisubstraat, lieten zien dat leem de hoofdmoot uitmaakt van het sediment dat zich op deze klei bevindt. Daarbij kwamen de vier boringen 1, 2, 4 en 5 sterk met elkaar overeen voor wat betreft de bodemopbouw, maar waarvan boring 3 sterk afwijkt.

De 4 overeenkomende boringen zullen daarom eerst worden besproken. Elk van deze boringen heeft zoals gezegd een klei aangeboord. Het gaat om zware klei waarin enkele kleine vlekken van ijzer- en mangaanoxiden voorkomen. De kleur van deze klei kon worden omschreven als licht olijfkleurig grijs en is veroorzaakt door de reductie van. In boring 2 leek er een klein zandlaagje voor te komen in de top van deze afzetting. Dit zand had een matig fijne korrel en wijkt daarmee af van alle andere texturen die werden aangetroffen bij het booronderzoek.

figuur 37: Foto van boring 5 waarop de verschillende lagen zijn aangeduid.

Op de klei werd een pakket leem aangetroffen met een dikte die uiteenliep van 0.75 tot 1.10 m. In boringen 4 en 5 bleek het onderste deel (c. 20 en 50 cm respectievelijk) van dit pakket naast leem ook een redelijke kleifractie te bevatten. Daarbij werden in boring 5 enkele kleine zandlensjes aangetroffen. In tegenstelling tot deze twee boringen werd de textuur in boring 1 naar onderen toe grover, waarbij fijn zand een goed waarneembare, doch kleine, fractie van het sediment vormde.

Naast deze kleine textuur variaties werden er in deze sedimenten verschillende insluitsels gevonden. Het betreft een klein vuursteenfragment in boring 1 (in het wat zandigere interval) en in boring 5 een redelijke hoeveelheid kleine houtskoolrestjes en ook een aantal vuursteenkiezels (goed afgerond maar gebroken, tot 3 of 4 cm).

Het is daarnaast ook het vermelden waard dat er zich in de leemlaag, net als in de onderliggende klei, ijzer- en mangaan afzettingen voordoen. Het zijn er echter veel meer dan in de onderliggende sedimenten, met name in het onderste deel van het leempakket, waar reductieplekjes en ijzervlekken elkaar afwisselen. Opvallend is hierbij dat op verschillende plekken dunne bandjes werden aangetroffen die wel of geen roest bevatten. Dit geeft mogelijk aan dat deze sedimenten een fijne, met het blote oog niet waarneembare, afwisseling van texturen hebben. In boring 4 werd op een diepte van circa 40 centimeter een enkele ijzerconcretie gevonden van bijna 2 cm groot.

Figuur 38: Foto van boring 2, waarop de verschillende lagen zijn aangeduid.

De oxidatie-reductie verschijnselen in het onderste deel van het leempakket gaven gewoonlijk een lichtgrijze kleur aan het sediment. Meer naar boven, in het geoxideerde deel, overheerste een meer licht bruingrijze kleur die in boringen 1 en 4 ook wat geelbruin was getint.

Het leempakket was bovenaan (c. 35 cm) in alle boringen enigszins aangereikt met humus, waardoor de kleur donkerder bruingrijs uitviel. Dit bovenste deel van het profiel was in de meeste gevallen goed doorworteld en bevatte in boringen 1, 2 en 4 fragmenten van rode bakstenen en kiezelstenen vergelijkbaar met die in de leem in boring 5.

Boring 3 heeft eveneens een kleisubstraat, maar opvallend genoeg werd er op dit pakket een laag zeer grof zand en fijn grind aangetroffen. In deze laag met een dikte van bijna 70cm werd een brok of

een laag leem aangetroffen met een dikte van ruwweg tien centimeter. De laag is afgedekt met een ongeveer even dik pakket leem dat sterk vergelijkbaar is met de humeuze laag die aan het oppervlak voorkomt op de andere boorlocaties en eveneens gebroken vuursteenkiezelstenen en fragmenten van rode bakstenen bevat.

Figuur 39: Boorprofiel van boring 3 waarin de verschillende bodemeenheden zijn aangeduid.

2.2.2 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

De in de voorgaande paragraaf gepresenteerde data van het landschappelijke booronderzoek hebben geleid tot de volgende interpretaties ten aanzien van de landschappelijke geschiedenis van het plangebied. Na de volgende paragraaf waarin de gegevens en interpretaties tegenover die uit de bureaustudie worden gezet worden deze gegevens gekoppeld aan de archeologische verwachtingen die eveneens in de bureaustudie werden opgesteld.

Het substraat van het plangebied, bestaande uit homogene zware klei, kan worden beschouwd als de klei van het lid van Aalbeke (formatie van Kortrijk). Deze klei is afgezet in een marien milieu, ruwweg 50 miljoen jaar geleden en heeft mede daarom van zichzelf weinig potentieel voor wat betreft de aanwezigheid van archeologische resten. Zeker omdat deze grootschalig werd geërodeerd en vervolgens werd afgedekt met sedimenten gedurende het (midden-late) Pleistoceen.

De leem die in alle boringen werd aangetroffen behoort tot deze Pleistocene afzettingen. Oorspronkelijk werden deze afzettingen door de wind gemaakt, maar in het plangebied lijkt er sprake te zijn geweest van secundaire verplaatsingen van het materiaal. Aanwijzingen hiervoor zijn het voorkomen van grotere stukken vuursteen en houtskoolfragmenten in deze afzettingen en ook de fijne laagjes die werden benadrukt door het neerslaan van ijzer. Daarnaast konden er ook geen duidelijk B-horizonten worden herkend in de boringen, die waarschijnlijk zouden zijn ontwikkeld in het geval dat het sediment niet verplaatst zou zijn geweest.

Als verdere aanwijzing hiervoor zou kunnen worden gewezen op het gegeven dat op de bodemkaart wordt aangegeven dat net ten noordoosten van de te onderzoeken zone klei aan het oppervlak is gekarteerd. Deze zone zonder dekmantel van leem komt overeen met de hoogste zone van de getuigenheuvel waar het plangebied op is gelegen en zou daardoor al kunnen zijn ontstaan van de afdekkende leem ten gevolge van hellingprocessen. De zone waarin een dunne leemlaag is gekarteerd (waartoe een groot deel van het te onderzoeken terrein behoort) zal door dergelijke hellingprocessen mogelijk ook een deel van de leem verloren zijn aan lager gelegen delen van de helling en het aangrenzende dal richting het zuiden verloren.

Het is echter niet uitgesloten dat een bodemprofiel zich in de leem moeilijk laat lezen in een boring en dat (een deel van) dit sediment in het plangebied toch *in-situ* eolische leem vertegenwoordigt. Hierbij lijken de sedimenten onderin boringen 1, 2 en 4 de meest geschikte kandidaten.

Wanneer deze hellingsprocessen precies hun effect zouden hebben gehad op de ondergrond van het plangebied blijft echter onduidelijk. Een relatief korte tijd na de afzetting door de wind lijkt echter voor de hand liggend omwille van de beperkte vegetatie gedurende de koude periodes in de laatste fasen van het Pleistoceen. Echter, een Holocene verplaatsing is zeker niet uitgesloten aangezien er weinig tot geen ontwikkeling van een B-horizont plaatsgevonden lijkt te hebben in de leem. Daarnaast lijkt het niet aannemelijk dat het materiaal door een enkele massabeweging is afgezet, omdat het plangebied redelijk dicht bij het hoogste punt van het landschap is gelegen. Daardoor kan worden aangenomen dat er meerdere fasen van aanvoer of een langzaam accumulatieproces de ondergrond van vandaag de dag hebben opgebouwd.

Het is echter duidelijk dat er in recentere tijden bewerkingen van het land hebben plaatsgevonden in het plangebied. De humeuze, puin- en grindhoudende laag die het geheel afdekt kan daarom als een Ap-horizont (geploegd) worden geïdentificeerd. De beperkte humus inhoud van deze laag doet vermoeden dat het veld al langere tijd niet meer geploegd of bemest is geweest. Verder menselijk ingrijpen is duidelijk zichtbaar in boring 3, waar zich een pakket (zeer) grof zand bevindt. Het vermoeden is dat dit is aangebracht bij graafwerken met een beperkte omvang. Aan het oppervlak van het terrein konden namelijk een aantal ingegraven betonnen elementen worden waargenomen tezamen met een aantal uit de grond stekende pijpen. Wat deze constructie precies is of waar deze voor dient is niet duidelijk, maar de bodemingreep die hiermee wordt geassocieerd is zeker modern. De grootte van deze ingreep is vermoedelijk beperkt afgaande op het formaat van de betonnen constructie net ten noorden van boorpunt 3: enkele tot een twintigtal vierkante meters.

2.2.3 Confrontatie met de resultaten van het bureauonderzoek

In de voorafgaande bureaustudie werd vastgesteld dat er in het (te onderzoeken deel) plangebied en haar omgeving een leembodem kan worden aangetroffen waarin zich op beperkte diepte een kleisubstraat aftekent (zie 1.2.2). Daarbij werd ook vastgesteld dat deze klei zou dateren uit het Paleogeen (Tertiair) en dat de hier op afgezette leem is afgezet in het Weichseliaan (Pleistoceen), die mogelijk door hellingprocessen (onder invloed van de zwaartekracht) opnieuw zijn verplaatst. Tot zo ver komt dit goed overeen met de gegevens en interpretaties die hiervoor uiteen werden gezet. Echter, volgens de bodemkaart zou er in deze leemafzettingen een bodemprofiel met een textuur B-horizont tot ontwikkeling zijn gekomen, maar hiervoor werden in de boringen geen overtuigende aanwijzingen gevonden.

2.2.4 Archeologisch verwachtingsmodel

In de hiervoor gepresenteerde bureaustudie werd op basis van bekende archeologische gegevens, landschappelijke factoren en de bekende geschiedenis van het plangebied ingeschat of de ondergrond hiervan potentieel waardevolle archeologische resten kan herbergen. Door een combinatie van factoren werd er gepleit voor een gunstige archeologische verwachting voor alle periodes van het paleolithicum tot en met de middeleeuwen.

Bij de vorming van deze verwachting was er echter nog weinig bekend over de specifieke opbouw en geschiedenis van de bodem van het plangebied. Hierdoor kon er niet worden ingeschat op welke diepte(s) de archeologische resten eventueel voor konden komen en in welke mate deze zouden zijn aangetast door erosieve processen (zowel natuurlijke als door de mens veroorzaakte). Het

landschappelijke booronderzoek heeft in dit opzicht nieuwe informatie opgeleverd, waarmee de archeologische verwachtingen kunnen worden verreikt en aangescherpt.

Het is namelijk bevestigd dat het plangebied een dunne (XX meter) leem mantel kent, die het Tertiaire substraat (klei) afdekt. Daarbij werd vastgesteld dat zeker een groot deel van de leemafzettingen onderhevig zijn geweest aan hellingsprocessen (massabeweging en/of verspoeling). Slechts de afwezigheid van bodemontwikkeling lijkt echter een mogelijke aanwijzing te zijn voor de datering en duur van deze processen. Mogelijk zijn er verschillende fasen van hellingsprocessen die elkaar hebben opgevolgd in verschillende fasen of gaat het om een gestaag proces dat mogelijk gedurende eeuwen zijn effect op de ondergrond van het plangebied heeft gehad.

In elk geval is er een redelijke kans dat er gedurende deze periode menselijke activiteiten zijn geweest op het terrein en is er dus een kans dat mensen sporen hebben achtergelaten, maar daar staat tegenover dat een deel van deze sporen naderhand ook weer (deels) zijn uitgewist. Dit heeft zijn gevolgen voor de archeologische verwachtingen.

Voor de periode van **jagers-verzamelaars (het paleo- en mesolithicum)** geldt er de verwachting dat er geen grondsporen werden gevormd, maar dat de mens van toen enkel artefacten achterliet. Het gaat hierbij voornamelijk om vuurstenen objecten die bewaard zijn gebleven. Afgaande op de hypothese dat de hellingsafzettingen in het plangebied later, of gefaseerd zijn gevormd kan er vanuit worden gegaan dat dergelijke erosiegevoelige artefactensites met het sediment helling afwaarts zijn gevoerd. Daarmee is het potentieel op het treffen van een intacte site uit deze periode zeer minimaal.

Voor de **latere periodes** geldt daarentegen dat er ook archeologische grondsporen voor kunnen komen. Afhankelijk van wanneer deze werden gevormd en hoe diep deze werden ingegraven bestaat er dus een kans dat deze op een bepaalde diepte in het leempakket of mogelijk zelfs de klei hieronder (deels) bewaard zijn gebleven.

Daarbij is het mogelijk dat oudere sporen zijn uitgewist door latere fasen van erosie, maar het feit dat er zich op momenten accumulatie van sediment heeft voorgedaan geeft aan dat er sporen en mogelijk objecten uit de periodes van het neolithicum tot en met de middeleeuwen aanwezig kunnen zijn. De landschappelijke ligging van het terrein blijft namelijk gunstig.

Ondanks de onzekerheid over de diepte waarop de verschillende sporen voor zouden kunnen komen is het zeker dat het ploegen van de velden zijn impact heeft gehad op (het bovenste deel van) eventueel aanwezige sporen. Figuur 36 laat zien dat deze impact beperkt is tot ongeveer een dertigtal centimeters. In eventueel vervolgonderzoek zal er dus minstens tot op deze diepte gegraven moeten worden, maar zal hierna op verschillende niveaus moeten worden gegraven om te bepalen of er zich dieper onder de leemafzettingen nog archeologische resten voor kunnen doen.

2.2.5 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Ondergrond en landschapsgeschiedenis:

I. Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?

De aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied kan worden verdeeld in drie, mogelijk vier onderdelen, van onderen naar boven: Het Tertiaire substraat (zwarte klei), eolische leemafzettingen uit het Pleistoceen (onzeker), hellingsafzettingen bestaande uit fijn gelaagde leem met grind en houtskool en tot slot de ploegvoor die in de bovenste 30cm van de leem is ontwikkeld.

a. Welke geomorfologische processen speelden hierbij een rol?

De afzetting van de leem is van oorsprong eolisch, veroorzaakt door de wind. Er zijn echter aanwijzingen dat (een groot deel) van de leem in het plangebied is afgezet door hellingsprocessen. Wanneer deze processen precies plaats hebben gevonden en of deze gefaseerd zijn is niet nader te bepalen met de huidige gegevens.

b. Hebben zich processen van bodemvorming voorgedaan?

Nee, hiervan lijkt geen sprake te zijn geweest. Mogelijk ten gevolge van hellingsprocessen die gedurende een lange tijd nieuw sediment aanvoerden en/of ouder sediment hebben afgevoerd.

II. Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?

Het gehele leempakket onder de bouwvoor en mogelijk de top van de Tertiaire klei zijn archeologisch relevant omdat hierin archeologische sporen bewaard kunnen zijn gebleven.

Archeologische resten:**III. Hoe kunnen ongekende archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?**

Het lijkt er op dat sporensites bewaard kunnen zijn gebleven onder de bouwvoor. De bouwvoor is een drietal decimeters dik. Er kan echter niet worden vastgesteld of er zich hieronder één of meer oude loopoppervlakken bevinden die archeologische sporen kunnen bevatten.

a. Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?

De verwachting voor sites uit de jagers-verzamelaars periode is bijgesteld naar laag omwille van de gevoeligheid van artefactensites voor hellingsprocessen.

Voor alle latere periodes tot aan de middeleeuwen blijft er een gunstige verwachting voor sporensites afgaande op de landschappelijke eigenschappen van het te onderzoeken gebied.

b. Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?

Het te onderzoeken gebied is duidelijk onderdeel geweest van een landbouw areaal. In de bodem tekent zich dan ook een ploeglaag af. Deze ploeglaag is gehomogeniseerd, waardoor archeologische sporen tot op een diepte van c. 30 cm zijn uitgewist.

Impact van geplande bodemingrepen:**IV. Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?**

De geplande inrichting omvat een verkaveling, waarbij het huidige perceel opgedeeld zal worden in twee kavels met telkens één woning, riolering en leidingen en een gemeenschappelijke inrit.

V. Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

De aanleg van de verkaveling zal een ingreep in de bodem veroorzaken, die op haar beurt nefast is voor potentiële archeologische relictten die er in vervat zitten. Bij de verkaveling dient uitgegaan te worden van een totaalverstoring, omdat de geplande bodemingrepen nog niet geheel gekend zijn. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat op termijn, na de aanleg van de woonkavels, er ook nog een zwembad of tuinhuis aangelegd worden. Ook deze zullen een impact hebben op de bodem.

2.2.6 Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst

Uit de resultaten van het landschappelijke booronderzoek kan worden afgeleid dat de leemafzettingen in het plangebied in elk geval deels onderhevig zijn geweest aan hellingsprocessen. Het is echter niet mogelijk de hellingsafzettingen te dateren. Daardoor is het niet zeker of en op welke diepte er archeologische resten of sporen voor kunnen komen in het te onderzoeken deel van het plangebied.

De archeologische verwachtingen die werden opgesteld in de bureaustudie werden over het algemeen aangehouden op basis van deze resultaten, vanwege de gunstige ligging van het plangebied. Echter voor artefacten-sites daterend uit de periode van jager-verzamelaars werd de verwachting sterk verlaagd, omdat er een grote kans is dat hellingsprocessen de eventueel aanwezige sites niet intact hebben gelaten.

Aangezien het vooralsnog niet mogelijk is om alle vooropgestelde onderzoeksvragen in de archeologienota te beantwoorden en er dus geen concrete uitspraak gedaan kan worden omtrent de potentiële aanwezigheid van archeologische restanten in de bodem, dringt verder onderzoek zich op. Het betreft verder vooronderzoek met ingreep in de bodem, onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Deze maatregel zal verder toegelicht worden in het bijhorend 'programma van maatregelen'.

3 Bibliografie

3.1 Uitgegeven bronnen

AGIV (2017) *Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m*. Available at: <https://download.agiv.be>.

APERS, T. (2016) *Vooronderzoek: Rollegem - Rollegemstraat (2016/407)*. Ingelmunster.

BOGEMANS, F. (2007) *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 29: Kortrijk*.

DOV (2017) *Databank Ondergrond Vlaanderen: Bodemkaart: bodemtypes, substraten, fasen en varianten van het moedermateriaal en de profielontwikkeling*. Available at: <https://dov.vlaanderen.be>.

VAN GOIDSENHOVEN, W. (2013) *Archeologisch vooronderzoek Molenkouter (Rollegem-over-Leie)*. Ruben Willaert Rapport 58. Sijsle.

GYSELING, M. (1960) *Bouwstoffen en studiën voor de geschiedenis en lexicografie van het Nederlands VI 1, Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

JACOBS, P. ET AL. (1999) *Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. Kaartblad 29: Kortrijk*. Edited by G. De Geyter. Brussel: Vlaamse Overheid.

VAN RANST, E. AND SYS, C. (2000) 'Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)', (April), p. 361. Available at: https://www.milieuinfo.be/dms/d/d/workspace/SpacesStore/417aadac-822a-4401-965e-ea9a4119f0a6/eenduidige_legende_bodemkaart.pdf.

VAUTERIN, C. (1991) *Archeologische streekbeschrijving van de gemeente Aalbeke*.

VERHULST, A. (1995) *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*. Gent: Gemeentekrediet.

3.2 Onuitgegeven bronnen

APERS, T. (2016) *Vooronderzoek: Rollegem - Rollegemstraat (2016/407)*. Ingelmunster.

3.3 Geraadpleegde websites

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<http://www.cartesius.be>

<http://www.geopunt.be>

<https://geo.onroenderfgoed.be>

<https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/14546/bestanden/17721>

<http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale>

<https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/3quartair50000.html#inleiding>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://cai.onroenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121795>

<http://www.molenechos.org/molen.php?nummer=815>

4 Bijlages

Bijlages bureauonderzoek (2017L96):

Bijlage 1: Afbakening van het plangebied plan (shp-bestand)

Bijlage 2: Plannen van de bouwheer (pdf-bestand)

Bijlage 3: Boorrapport boring DOV

Bijlage 4: Geologisch en archeologisch kader (zie infra)

Bijlage 5: Lijst van opgenomen figuren (zie infra)

Bijlages landschappelijk bodemonderzoek (2018F62):

Bijlage 6: Boorbeschrijvingen

Bijlage 7: Fotolijst landschappelijke boringen

Bijlage 4: Geologisch en archeologisch kader

[illegible]

Bijlage 5: Lijst van opgenomen figuren

Figuur 1: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:4.000, bron: Openstreetmap).	7
Figuur 2: Projectie van het plangebied op het kadasterplan met aanduiding van de perceelsnummers (schaal 1:1.500, bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV, Provincie West-Vlaanderen).	7
Figuur 3: Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)	8
Figuur 4: Liggingsplan, kadasterplan, opmetingsplan, ontwerpplan en terreinprofielen van de geplande verkaveling (bron: Landmeter Johan Deneve).	10
Figuur 5: Projectie van het plangebied op de topografische kaart (schaal 1:15.000, bron: Openstreetmap).	14
Figuur 6: Projectie van het plangebied op het gewestplan (schaal 1:3.000, bron: AGIV, Provincie West-Vlaanderen – Gemeente Kortrijk).	15
Figuur 7: Luchtfoto uit 2018 met indicatie van het plangebied (schaal 1:1.500, bron: AGIV).	16
Figuur 8: Bodembedekkingskaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:3.000, bron: AGIV).	16
Figuur 9: Projectie van het plangebied op de Tertiair-geologische kaart (schaal 1:20.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	17
Figuur 10: Uitsnede Quartairkaart met indicatie van het plangebied (schaal 1:150.000, bron: DOV).	18
Figuur 11: Quartair bodemtype 2.	18
Figuur 12: Projectie van de contouren van het plangebied en de waterlopen op de Quartair-geologische kaart. De besproken DOV-boring wordt weergegeven met zwarte stip (schaal 1:30.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	19
Figuur 13: Projectie van het plangebied op de bodemkaart (schaal 1:10.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	20
Figuur 14: Weergave van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen op grote schaal (schaal 1:80.000, bron: AGIV).	21
Figuur 15: Uitsnede van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen op kleinere schaal, met indicatie van het plangebied en toevoeging van een onderliggende <i>shadowmap</i> (schaal 1:15.000, bron: AGIV).	22
Figuur 16: Detailversie van het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen ter hoogte van het plangebied (schaal 1:1.000, bron: AGIV).	23
Figuur 17: Hydrografische kaart. Projectie van de waterlopen rondom het plangebied op het DTM en de topografische kaart (schaal 1:30.000, bron: VMM, AGIV, Openstreetmap).	24
Figuur 18: Projectie van het plangebied op de bodemerosiekaart uit 2016 (schaal 1:5.000, bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV).	25
Figuur 19: Projectie van de archeologische vindplaatsen (opgenomen in de CAI) uit de directe omgeving en waterlopen op het digitaal terreinmodel (schaal 1:8.000, bron: CAI, VMM, GRB, AGIV).	29
Figuur 20: Overzicht van de landschappelijke verspreiding van archeologische vindplaatsen (opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris) in de omgeving van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: CAI, AGIV, GRB, VMM).	30
Figuur 21 : Verspreiding van de bossen (groen) en heidevelden (geel) vóór de grote ontginningsfase. Vroegmiddeleeuwse nederzetting zijn met een stip weergegeven. In het rode kader de situering van <i>forestum Methela</i> . Aalbeke wordt met een rode stip aangegeven (Naar: Verhulst, 1995, 109)	32
Figuur 22: Villaret kaart (1745-1748) met projectie van het projectgebied (schaal 1:10.000, bron: Geopunt, AGIV, Agentschap Onroerend Erfgoed).	33
Figuur 23: Kaart van Ferraris (1771-1777) met projectie van het projectgebied. Het witte ovaal geeft de correcte locatie van het plangebied weer. De witte pijl geeft een restant van een beek/waterloop weer (schaal 1:6.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).	34
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen (1841) met projectie van het plangebied (schaal 1:10.000, bron: Geopunt, AGIV, Provincie West-Vlaanderen).	35

Figuur 25: Kaart van Vandermaelen (1846-1854) met projectie van het plangebied (schaal 1:6.000, bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België).....	36
Figuur 26: Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV). .	37
Figuur 27: Topografische kaart uit 1863. Plangebied in blauw kader (oorspronkelijke schaal 1:20.000, bron: Cartesius, NGI).	37
Figuur 28: Topografische kaarten uit 1883 (links) en 1960-1961 (rechts). Plangebied in blauw kader (oorspronkelijke schaal 1:20.000, bron: Cartesius, NGI).	38
Figuur 29: Luchtfoto (1971) met projectie van het plangebied (schaal 1:3.000, bron: Geopunt, AGIV).	39
Figuur 30: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 1979 (schaal 1:4.000, bron: Geopunt, AGIV).	39
Figuur 31: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2000 - 2003 (schaal 1:1.500, bron: Geopunt, AGIV).	40
Figuur 32: Projectie van het plangebied op een luchtfoto uit 2013 - 2015 (schaal 1:1.500, bron: Geopunt, AGIV).	40
Figuur 33: Projectie van de Popp-kaart op een luchtfoto uit 2018 (schaal 1:1.500, bron: AGIV, Geopunt).	41
Figuur 34: Synthesekaart (schaal 1:50.000, bron: AGIV, CAI, VMM, Openstreetmap).	42
Figuur 35: Zonering van het plangebied (schaal 1:1.000, bron: Geopunt).	45
Figuur 36: Kaartweergave van de uitgevoerde boringen geprojecteerd op een uitsnede van het DTM Vlaanderen en de Bodemkaart (schaal 1:4.000, bron: AGIV, 2017; DOV, 2017).	52
figuur 37: Foto van boring 5 waarop de verschillende lagen zijn aangeduid.	54
Figuur 38: Foto van boring 2, waarop de verschillende lagen zijn aangeduid.	54
Figuur 39: Boorprofiel van boring 3 waarin de verschillende bodemeenheden zijn aangeduid.	55